

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger

vedtoges enstemmigt med 150 stemmer; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om pensionering af civile funktionærer, håndværkere og arbejdere ved hæren og søværnet m. v.

vedtoges med 144 stemmer mod 6; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere

vedtoges enstemmigt med 147 stemmer; 7 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om folkekirkens lønningsvæsen m. v.

vedtoges enstemmigt med 147 stemmer; 7 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring. (Om reglerne for adgang til at oppebære folkepensionens mindstebeløb m. m.)

vedtoges enstemmigt med 150 stemmer; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4173 og 4245, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1235).

Der var stillet 8 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Tredje behandling af forslag til lov om gymnasieskoler.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4173 og 4245, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1235).

Der var stillet 2 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Udvalgets ordfører (Horn): Da vi sidst behandlede disse lovforslag, var der tvivl om, hvorvidt det såkaldte forlig, der var truffet mellem undervisningsministeren og Danmarks Lærerforening, i virkeligheden kunne holde. Jeg udtalte dengang på udvalgsflertallets vegne, at jeg måtte gå ud fra, at det beroede på misforståelser, hvis der ikke var enighed om de hovedlinjer, som ministeren og Danmarks Lærerforening den 15. maj havde talt sig til rette om. Det har under de senere forhandlinger vist sig, at denne betragtning holdt stik, og ved senere forhandling parterne imellem er man nået frem til at stille nogle ændringsforslag, som tydeliggør de synspunkter, parterne havde. Ændringsforslagene behøver jeg ikke komme ind på i alle enkeltheder, idet hvert enkelt ændringsforslag er ledsaget af bemærkninger, som udførligt gør rede for,

[Horn.]

hvad det drejer sig om. Jeg skal derfor nøjes med at omtale et par af de væsentligste og dem, hvorom der var misforståelser i første omgang.

Ændringsforslag nr. 1 giver ministeren ret til at forlange, at der kan indføres købstadordnet skole, når der er en realafdeling og mindst 1 klasse pr. årgang i 1.-7. klasse. Det betyder en udvidelse af mulighederne for at gennemføre købstadordnet skolevæsen i landkommunerne.

Ændringsforslag nr. 2 er en godtagelse af det ene af de ændringsforslag, som blev stillet fra kommunistisk side ved anden behandling, nemlig at særklasser ikke skal medregnes, når man gør op, hvad klassekvotienten skal være. Det har for øvrigt heller aldrig været meningen, men nu er bestemmelsen altså tydeliggjort.

Det andet ændringsforslag, som blev stillet af den kommunistiske gruppe, har man ikke ment at kunne godtage, idet man ikke har villet ændre ved princippet om retten til at gå ud efter 7 års skolegang.

Ændringsforslag nr. 3 er en tydeliggørelse af det, der var nedlagt i forliget. Det understreges nemlig her, at målsætningen efter delingen skal være forskellig, men uden at man derved hindrer overgang mellem de to retninger. Det er altså nu ganske klart udtrykt, hvad parterne har ment, og derved er en af de væsentligste misforståelser ryddet af vejen.

De øvrige ændringsforslag er af redaktionel karakter; det gælder ændringerne såvel til folkeskolelovsforslaget som til lovforslaget om gymnasieskoler.

I tillægsbetænkningen omtales den afrunding af undervisningen, som skal tilstræbes i henhold til lovens § 17, stk. 3, og det fastslås, at det ikke er meningen, at denne afrunding skal kunne hindre en sammenhængende undervisning opefter; dette har, som jeg nævnte det ved anden behandling, hele tiden været udvalgets hensigt.

Videre siges der i tillægsbetænkningen om den udelte skole, som kan indrettes efter forældreønske, at arbejdet i sådanne klasser skal foregå i kontakt med forsøgsudvalget; det er et af de ønsker, som Danmarks Lærerforening lagde stor vægt på.

Endelig står der i tillægsbetænkningen vedrørende de såkaldte Olleruplærere, eller

rettere sagt de ikke-seminarieuddannede lærere, at ministeren har udtalt, at han ønsker, at prøven for disse skal omfatte geografi og naturhistorie; herefter vil de krav, der stilles ved disse prøver og den almindelige læreruddannelse, faktisk komme til at ligge så nær op ad hinanden, at det har kunnet godtages under de forhandlinger, der er ført.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale ændringsforslagene til vedtagelse. Jeg tilføjer, at udvalget mellem anden og tredje behandling har modtaget en henvendelse fra gymnasielærernes organisation, som over for udvalget gav udtryk for, at man var interesseret i en ændring af lovforslaget gående ud på, at der kunne indrettes et 5-årigt gymnasium, ligesom man pegede på, at lærerne ved de kommunale gymnasier formentlig ville blive ringere stillet, end de hidtil har været.

Der har ikke i udvalget været ønske om at imødekomme gymnasielærernes ønske om et 5-årigt gymnasium. Det andet problem må man vel se på fremover. Som jeg har sagt ved første behandling, er dette med forskellen mellem de kommunale gymnasier og statsgymnasierne kun et tidsspørgsmål, idet der her i tinget er et flertal for, at staten overtager alle gymnasier.

Hvidberg: Jeg skal tillade mig at meddele det høje ting, at min gruppe agter at undlade at afgive stemme ved afstemningen over ændringsforslagene. Når lovforslagene som helhed kommer til forhandling, vil jeg tage ordet for at gøre nogle afsluttende bemærkninger om hele denne sag.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen.

Ændringsforslagene nr. 1-8 i tillægsbetænkningen vedtoges uden afstemning.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om gymnasieskoler.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagene som helhed sættes derefter til forhandling.

Udvalgets ordfører (Horn): Jeg vil gerne på flertallets vegne anbefale de to foreliggende lovforslag til vedtagelse og i tilknytning hertil gøre enkelte bemærkninger.

Når vi i dag er nået til at kunne gennemføre disse lovforslag med så bred tilslutning, som tilfældet er, og med tilslutning fra folkeskolens lærere, kan jeg kun give udtryk for min personlige glæde herover og min taknemlighed for, at lærerorganisationerne har stillet sig forstående over for de synspunkter, som et så stort udsnit af folketinget har anlagt. Når det lykkedes trods en modstand, som vel sjældent ses, og trods anvendelsen af midler, som man heldigvis ikke almindeligt ser anvendt i vort land, skyldes det, at parterne har forstået at bøje synspunkterne mod hinanden om det, der var udgangspunktet, nemlig at man ville søge at give den danske folkeskole en løftning. Når det er lykkedes, skyldes det først og fremmest, at det under forårsforhandlingerne i 1957 i et underudvalg under ledelse af daværende undervisningsminister Bomholt sammen med ministeriets embedsmænd og undervisningsinspektørerne for gymnasieskolen, folkeskolen og mellem- og realskolen lykkedes at nå frem til det, der kunne samle parterne, nemlig at man kunne dele i klasser, således som der gentagne gange har været fremsat ønske om det fra konservativ side i udvalget; da det kom til at foreligge, havde imidlertid heller ikke det konservativ interesse. Den formulering, som den daværende undervisningsminister nåede frem til, er faktisk den læst, hvorover der er skåret under de senere forhandlinger. Sagen blev stillet i bero, fordi folketinget tog ferie; ellers ville vi have haft den forhandling, som nu finder sted, på et betydelig tidligere tidspunkt.

Der er fremkommet besværginger over, at undervisningsinspektørernes opfattelse har været undertrykt — udtrykket er måske lidt stærkt — i hvert fald besværginger over, at der ikke var taget hensyn til deres synspunkter; det er også her i tinget blevet fremført et par gange af det ærede medlem hr.

Hvidberg. Jeg mener ikke, en sådan påstand er rigtig, og jeg synes, det er beskæmmende at fremføre noget sådant, for undervisningsinspektørerne havde lejlighed til — og benyttede sig af lejligheden — ved de forhandlinger, der blev ført i foråret 1958 i nationalmuseets lokaler, at fremføre deres synspunkter; det findes også i referaterne. Der er ikke i denne sag nogen mening eller noget synspunkt, som er blevet undertrykt; enhver mening har fået mulighed for at komme frem både uden for tinget, i pressen, og her i tinget, i udvalget, og hvor disse sager i øvrigt har været drøftet.

Der er stadig delte meninger om det rigtige i det, der her vedtages, men flertallet mener, at der ved denne lovgivning gives den danske folkeskole en betydelig løftning. Jeg er da også i den situation at kunne sige, at i de få dage, der er gået, siden vi havde lovforslagene til anden behandling, har jeg fået en række breve fra kommunalbestyrelsesmedlemmer landet over af alle partifarver, breve, som har givet udtryk for, at man regnede med, at det, der var blevet besluttet ved anden behandling, nu inden ret længe blev til lov, således at de nu endelig kunne begynde at indrette deres skolevæsen. Brevene har givet udtryk for, at de kommuner, der skal indrette deres skolevæsen efter 1937-loven, er glade for at kunne sige: nu ved vi, hvordan vi skal indrette os. Ved det nye skoleårs begyndelse i henholdsvis april og august måned næste år skulle altså for første gang den milde deling kunne gennemføres, og mellemskoleprøven afholdes altså for sidste gang i denne tid i de kommuner, hvor skoleåret begynder til august.

Det er fra enkelte sider blevet sagt, at der bliver kort tid til at forberede overgangen til det nye, men som det fremgår af bemærkningerne i tillægsbetænkningen, er der taget hensyn hertil fra ministeriets side, og organisationerne er bekendt hermed.

Som jeg sagde ved anden behandling, foreligger der nu den opgave for ministeriet og lærerorganisationerne at finde frem til en udformning af de regler og aftaler, hvorefter det rent praktiske arbejde fremover skal foregå i skolerne. Jeg vil udtrykke håbet om, at der hos dem, der skal deltage i det videre arbejde fremover, må råde samarbejdsvilje og samme ånd med hensyn til

[Horn.]

målsætningen: at gøre vor folkeskole bedre og stærkere, og at man ikke begynder at hænge sig i den strid, der har været ført indtil nu, men erkender, at et stort flertal af folketinget har ønsket disse love, erkender, som det er sagt fra lærerorganisationernes side gang på gang: at det jo er folketinget, der skal skrive lovene, og så skal vi nok gøre vort bedste for at få noget ud af dem, uanset om de er gode eller ej. Jeg ønsker lykke til, at denne opgave må blive løst på bedst mulig måde og så betids, at der ikke bliver vanskeligheder for skolens indre arbejde.

Vi ved jo alle, at den diskussion, der har stået om skolen, i lang tid har hindret, at en række opgaver vedrørende skolens indre arbejde har kunnet løses, som man havde kunnet ønske, men det skulle der være gode muligheder for nu.

Når dette er sagt, vil jeg gerne understrege, hvad jeg også gjorde ved anden behandling, og hvad jeg også har sagt til lærerorganisationerne i udvalget, at vort parti vedstår det tilsagn, der er givet om økonomisk at følge disse love op, således at rammerne kan udfyldes, som 1937-loven kræver det. 1937-lovens bestemmelser herom bliver ikke ændret, fordi vi vedtager disse nye love, og jeg ved, at man også er opmærksom på ude i kommunerne, at 1937-lovens arv med hensyn til materiale og nye klasseindretninger foreligger stadig. Vi kender den kritik, der har været rejst med hensyn til, at der ikke var de rigtige bøger og ikke var tilstrækkeligt med bøger. Dette må nu klares, for ellers vil man om få år kunne sige: dér kan man se, den nye lov duer ikke. Og det vil ikke være rimeligt, at den nye lov bedømmes ud fra, om man har tilstrækkeligt med bøger og har det rigtige materiel; derfor må det nu fremskaffes, og det vil sikkert også ske. Der er nemlig interesse ude i kommunerne for at gøre skolevæsenet så godt som muligt, så den side af sagen tror jeg er i de allerbedste hænder.

Tilbage står kun at gøre nogle få bemærkninger om de højere skoler, de højere læreanstalter og universiteterne. Jeg har sagt et par gange tidligere, at vi forstår udmærket både gymnasieskolens og universiteternes ængstelse for, at det ikke bliver

dem muligt at skabe studerende og universitetsuddannede af samme kvalitet som den, vi nu mener de har. Jeg forstår, at denne ængstelse kan være til stede, men jeg deler ikke den opfattelse, at den er begrundet og nødvendig. Vi tror tværtimod, det vil være muligt også efter den nye ordning, den nye struktur, de nye regler og undervisningsplanerne, der vil komme, at skabe både realister og studenter, som er kvalificerede til at gå ind til de videre studier, der kræves.

Jeg tror ikke, at den angst, gymnasieskolen nærer for, at der ikke kan skabes tilstrækkeligt sammenhæng mellem real- og gymnasieskolens planer, er begrundet. Det gode samarbejde, der hidtil har været mellem de to skoleformer, skulle gerne kunne fortsætte, og hvis det bliver tilfældet — og hvorfor skulle det ikke det — føler jeg mig helt sikker på, at det skulle være muligt at tilvejebringe sammenhængende læseplaner, som gør det muligt for gymnasieskolerne at skabe lige så gode studenter, som tilfældet er i dag. Man må ikke glemme, at børnene og de unge stadig er lige velbegavede i samme procentforhold, og trængen og lysten til at arbejde sig op på de højeste trin af rangstigen vil også stadig være til stede; selve drivkraften er ikke blevet mindre, måske tværtimod, fordi så mange ting tilskynder dem til at give den en tand til.

Universiteterne har gentagne gange, også på det sidste, udtrykt deres ængstelse for, hvad disse ændringer kan føre til, og som sagt er vi ikke uforstående over for synspunkterne. Det ærede medlem hr. Hvidberg sagde ved anden behandling, at det var lidt for letkøbt fra min side over for universiteterne blot at henvise til, hvorledes den gamle latinskole havde måttet bukke under i den århundredgamle kamp for at holde realismen nede. Det kan godt være, man kan sige det på den måde. Jeg mener nu, at hele det afsnit i Nordens og ikke mindst i Danmarks og Norges skolehistorie er lagt frem så tydeligt, så klart og så omfattende, at det ikke skulle være nødvendigt at gå i enkeltheder, og det vil jeg heller ikke gøre ved denne lejlighed. Der taler historiens blade både i dansk og norsk litteratur stærkt om, hvor nytteløs denne kamp har været, og hvor skadeligt det var at hindre

[Horn.]

den naturlige udvikling i at få luft i de nordiske lande hele 1700-tallets slutning og 1800-tallet igennem.

Jeg har både ved første og anden behandling nævnt, at der er adskillige, som mener, at der er en del at rette også fra universiteternes side. Jeg personlig har ingen erfaring for, hvorledes det forholder sig, men jeg har al grund til at tro, at den mening, både lærerne, rektorerne og ikke mindst de universitetsstuderende, som har gået på universitetet i nogle år, har om tingene, ikke kan være helt hen i vejret, og det er jo bekendt, hvorledes man for et års tid siden fra studenternes side reagerede over for den måde, undervisningen er tilrettelagt på.

Det er muligt, at denne undervisning, disse traditioner, har mange gode ting i sig; det skal jeg slet ikke bestride, og det anerkendes også fra de studerendes side. Der er mange ting, der må se mærkelige ud, men er nødvendige. På den anden side tror jeg — og det har jeg fået forklaret af de folk, der har skoen på — at universiteterne har traditioner, som kan være skønne og stolte, men de må gøre sig klart, som den gamle latinske skole måtte gøre det, selv om den gjorde det modvilligt, at udviklingen nu og da kræver revision. Man kan ikke leve alene på traditioner.

Jeg har hverken tidligere eller ved denne lejlighed villet fremføre disse synspunkter som nogen kritik af den højere undervisning; jeg har blot villet føre de studerendes røst ind også i dette hus.

Jeg ved ikke, hvilket indtryk den reaktion, der fandt sted i Amerikas højere skoler, da de så den første sputnik gå til vejrs, har gjort på de danske universiteter og læreanstalter, men jeg mener at forstå af det, jeg har kunnet læse mig til, at de derovre opdagede, at de havde været for optaget af deres gamle former, og imens var der nogle i den øvrige verden, som havde beskæftiget sig med ting, der havde mere forbindelse med fremtiden; så vidt jeg har forstået, søger de nu i Amerika at sætte alt ind på at indhente det, de har forsømt ved i alt for lang tid at have kælet for stolte og smukke traditioner. Traditionen skal jeg i øvrigt ikke underkende, men jeg håber for vor lille nations, for vort

folks skyld, at vore folkeskolers og gymnasiers, universiteternes og læreanstaltens folk vil tage disse synspunkter med i deres overvejelser. Det kan være tungt at skulle give afkald på stolte traditioner, på vaner og arbejdsmetoder — det kender man også fra erhvervslivet — men vor tids krav kan sidestilles med den omvæltning, der skete og måtte ske, da industrialismen satte ind over Europa. Sådan opfatter jeg situationen, og jeg tror på, og jeg ønsker, at skolefolkene både ved folkeskolen og den højere skole må formå på grundlag af det, vi her har bygget op, at skabe en studerende ungdom, der vil være i stand til at løse de opgaver, der tilfalder vor nation, både af hensyn til os selv og de nationer, vi samarbejder med.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslagene til vedtagelse.

Hartling: Hvad angår lovforslagenes hovedlinjer, kan jeg henvise til min redegørelse ved anden behandling; i dag ønsker jeg blot at knytte nogle få bemærkninger til de problemer, som især har trængt sig på mellem anden og tredje handling.

Jeg vil for det første rette den misforståelse, som åbenbart er ret almindelig, at venstre skulle have gjort sin stilling til skolelovsforslagene afhængig af lærernes stilling. Sådan forholder det sig ikke — sådan sagde jeg heller ikke ved anden behandling. Det, jeg sagde, var, at venstre havde givet sin tilslutning til denne lovgivning, som den forelå ved anden behandling, med de ændringsforslag, som Danmarks Lærerforening var gået ind for. Hvis det så viste sig, at Danmarks Lærerforening alligevel ikke gik ind for de pågældende ændringer, ville vi forbeholde os vor stilling. Vi var — sagde jeg — villige til at forhandle videre om skolelovsforslagene, men så blev det på et lidt andet grundlag. Derfor bad vi ministeren skaffe klarhed på dette punkt.

Sagen er jo, at mit parti allerede i oktober 1955 fremsatte et i enkeltheder formuleret forslag både til en folkeskolelov og til en gymnasielov. Der vil man kunne se, hvilket mål vi har haft for vort arbejde med disse forslag. Det skolesyn, som bar disse forslag, var ikke formet i afhængighed af nogen organisation.

Under arbejdet med skolelovgivningen nåede man i april i fjor frem til principiel

[Hartling.]

enighed helt på den linje, som vi i år er gået videre på. Under arbejdet i denne samling har vi fået så mange af vore ønsker opfyldt, at venstres udvalgsmedlemmer finder det ret og rimeligt at gå ind for lovforslagene.

Hvad angår de sidste ændringer, især om den måde, hvorpå delingen skal ske, ligger de ikke helt på linje med vore ønsker; men da bestemmelserne giver en større frihed og rummelighed end nu, og da Danmarks lærere i folkeskolen gik ind for dem, bøjede vi os på dette punkt.

Der var da intet mærkeligt i, at vi gerne ville vide, om det var alvor, at Danmarks lærere gik ind for disse bestemmelser. Hvis det ikke var tilfældet, havde vi da ikke derfor kastet vort skolesyn over bord og opgivet alt det, vi havde arbejde for.

Jeg siger altså: venstres stilling til skolelovgivningen var ikke afhængig af nogen organisation. Vor stilling havde vi klart givet udtryk for allerede i 1955; men vi gjorde vor stilling til de ændringsforslag, Danmarks Lærerforening havde ønsket, afhængig af, om den stod ved sine ønsker. Vi ville vide, om der var nogen misforståelse mellem Danmarks Lærerforening og den højtærede undervisningsminister.

Efter den tydeliggørelse, som tillægsbetænkningen er udtryk for, forstår vi, at der ingen misforståelse er, og venstres medlemmer i skoleudvalget står da ved den aftale, som vi har truffet.

Et spørgsmål, som har optaget debatten noget stærkere i de senere dage, er det 5-årige gymnasium. I et radioforedrag i går udtalte en af gymnasielærerne sig på sympatisk vis derom, og i gymnasielærernes henvendelse til udvalget blev der også peget tydeligt på, at man ønskede dette.

Ved anden behandling gav jeg udtryk for, at man burde skænke denne sag en alvorlig overvejelse. Man må nu først spørge, hvad der menes med et 5-årigt gymnasium. Hvis der menes en åben skole, hvor der er mulighed for at komme ind i skolen ligesom nu i 1. g. — altså det tredje trin i et 5-årigt gymnasium — og hvor der er mulighed for, at de elever, som har gennemgået de to første år, men alligevel ikke vil til studentereksamen, kan gå til en 3. realklasse, giver disse lovforslag et 5-årigt gymnasium. Så er

et 5-årigt gymnasium allerede passet ind i forslagene, og de ønsker, som gymnasierne kan have, kan tilgodeses i de læseplaner, som skal udarbejdes. Men hvis der ønskes en lukket skole, således at der bliver en dyb kløft mellem gymnasiets realafdeling og andre realafdelinger, således at man kun undtagelsesvis og med ekstra undervisning kan slippe ind på det, der nu hedder 1. g-trinnet, og normalt må om ad realeksamen for at komme i gymnasiet, ifald man ikke har kunnet komme ind 14 år gammel i gymnasiets realafdeling — hvis det er det, der menes med et 5-årigt gymnasium, må overvejelserne for vort vedkommende munde ud i, at vi har store betænkeligheder ved en sådan ordning. Jeg skal sige hvorfor.

Det vil være vanskeligt allerede i 7. klasse at afgøre, ikke blot om ens dreng eller pige skal i en eksamensskole, men også, om det skal være en studenterskole eller en real-skole. Skal skolen således være som en lukket gennemgående vogn, bliver valget efter 7. klasse for vanskeligt, for usikkert, for ofte forkert. Det må der knytte sig megen betænkelighed til. Det harmonerer ikke med den åbne, rummelige mulighed for overgang, som ellers præger lovforslagene. Det vil også let komme til at betyde et vist pres på undervisningen i 7. klasse, hvis der ved udgangen af den skal træffes en så afgørende bestemmelse som den, om den pågældende elev skal sigte på studentereksamen 5 år fremme eller realeksamen 3 år fremme. Dersom man gør det vanskeligt at komme ind i 1. g. — vanskeligere end her foreslået — vil det let føre til, at man enten tvinger flere end nu til at gå om ad realeksamen til gymnasiet, altså forlænger tiden med 1 år, eller at man tvinger eleverne til at bo 5 år i en gymnasieby.

Alle disse grunde må gøre det betænkeligt at gøre det 5-årige gymnasium til en lukket fortløbende skole. Hvis det ikke skal være lukket — og jeg har nærmest forstået på gymnasielærerne, at det ikke var tanken, men at det skulle være en åben skole — kan det let bygges i den ramme, som disse forslag skaber. Man indvender, at de to første realklasser — 3.- og 4.-mellemtrinnet — ikke bør sigte både på realeksamen og studentereksamen; man må hellere lave 2 klasser, der sigter på realeksamen i alle realskoler, og 2, der sigter

[Hartling.]

på studentereksamen i alle gymnasieskoler. Jeg gør opmærksom på, at også nu fører 3. og 4. mellemklasse såvel til realklasse som til gymnasiet. Der sker altså ingen ændring her.

De tankegange, jeg her har ridset op, er ikke nye for os. Man vil genfinde argumentationen og tankegangen i venstres forslag og i tidligere drøftelser herom. Imidlertid var vi rede til at overveje sagen på ny, men da der ikke fra nogen side blev stillet ændringsforslag i den retning og vi havde de store betænkeligheder, som jeg har nævnt, har vi ikke villet rejse sagen i udvalget, idet vi måtte være tilfredse med den foreslåede ordning. Vi havde i venstres forslag tildelt gymnasieskolen 6 år, nemlig 3 realklasser og derovenpå 3 gymnasieklasser, eventuelt den 4. realklasse. Altså et 6-årigt gymnasium, om man vil, men også afgjort som en åben skole med indgang i gymnasiet aldeles som nu, hvor man går ind fra 4. mellemskoleklasse eller realklassen. Men vi fandt ingen støtte på dette punkt, ikke fra nogen side.

Der er to misforståelser, jeg gerne vil have lov til at rette. Det er blevet refereret fra sidste udvalgmøde, at den radikale ordfører skulle have foreslået et 5-årigt gymnasium, og at jeg skulle have kvalt det. Dette er et urigtigt referat, og det er både uheldigt og beklageligt, at den slags referater fremkommer. Det forholdt sig sådan, at den radikale ordfører sagde, at han altid havde været tilhænger af et 5-årigt gymnasium, og at han derfor gerne ville spørge, om der var mulighed derfor. På henvendelsen til mig spurgte jeg, om det var et forslag, for hvis det var det, ville vi naturligvis drøfte det. Jeg sagde udtrykkeligt, at hvis dette forslag blev stillet, ville jeg ikke være den, der stak kniven i det og slagtede det; det var jo bl. a. værd at drøfte, hvor åben eller lukket man tænkte sig et sådant gymnasium. Men der blev svaret, at det var ikke et forslag, kun et privat spørgsmål, og derved blev det. Vi måtte fra vor side

mene, at der er et åbent 5-årigt gymnasium i loven, og vi var betænkelige ved at gå længere. Så kunne det næppe være vor sag at stille ændringsforslag, kun at være beredt til at drøfte dem, der eventuelt måtte fremkomme fra anden side. Men der kom intet. Jeg har altså ikke kvalt et forslag eller kategorisk afvist det, for der var ikke noget forslag.

Den anden misforståelse er den, som finder udtryk i gymnasielærernes udtalelse, der siger, at forliget med Danmarks Lærerforening binder folketinget til en usaglig løsning af gymnasiets forhold. Dette vil jeg bestemt afvise. Det turde måske også være en noget agitatorisk påstand over for folketinget. Må jeg sige, så det ikke kan misforstås, at vi har fra venstre ikke indgået noget forlig med Danmarks Lærerforening, og vor stilling til et lukket 5-årigt gymnasium er bestemt af en tankegang og en argumentation, som ikke er blevet til nu, da hele gymnasieskolen pludselig går ind for et 5-årigt gymnasium, men som vi bl. a. også har ført frem, dengang vi var enige med størstedelen af gymnasieskolens lærerere om, at et 5-årigt gymnasium ikke var noget særlig attråværdigt. Vi er ikke bundet af en organisation til en usaglig løsning — det er egentlig et stift stykke, at en anden organisation skal kunne sige noget sådant til os — men vi er bundet af den overbevisning, som vi har dannet os, og som vi klart har givet udtryk for igennem alle disse års debat.

Man har sagt til os, at det er uforsvarligt at jage disse lovforslag igennem nu. Man må undre sig over, at en ansvarlig og ellers sundt tænkende mand kan få sig selv til at sige den slags. Nu er disse lovparagraffer blevet gennemdrøftet gennem 4 år; der er skrevet i tusindvis af artikler og holdt i tusindvis af møder om dem, og man har prøvet mange veje for at finde den, der samlede os bedst. Det er da også kommet dertil, at ikke så få, der ellers følger med i den politiske diskussion, siger: nu hænger den skoledebat os langt ud af halsen. Men

[Hartling.]

så er det da helt hen i vejret at stille det op, som om lovforslagene bliver jaget igennem. Hvis alle love, der vedtages her, blev lige så grundigt gennemtygget, som disse er blevet det, så havde det såmænd ingen nød. Foruden at skiftende folketingsudvalg har arbejdet med lovforslagene igennem 3-4 år, har jo også lærerne arbejdet. Lad os ikke glemme, at de forskellige lærerorganisationer har taget ivrig del i drøftelserne; hvor skulle man kunne glemme det? Man har bestemt ret til at hævde, at der ikke er en sten i disse love, som de ikke har vendt. Man kan mene om arbejdet, hvad man vil, men hastværksarbejde kan det i hvert fald ikke kaldes.

I denne forbindelse kunne man måske berolige de gymnasiefolk, der argumenterer efter denne linie: nu har de taget 1. og 2. mellemklasse fra gymnasiet, næste gang tager de nok realafdelingen, og så er vi reduceret til et 3-årigt studenterkursus. Nu behøver det vel ikke at blive et kursus, fordi det bliver 3-årigt, og et kursus kan også være noget godt. Men i øvrigt behøver man ikke at frygte. Der er ingen tanker om at tage realafdelingen fra gymnasieskolen. Og selv om min erfaring er kort herinde, tør jeg godt udtale min sikre forvisning om, at vi ikke får nogen ny skolelov så snart igen.

Derfor er det også lidt af en begivenhed, at vi nu gennemfører en folkeskolelov og en gymnasielov. Hvis man i få korte rids skulle sige, hvad det betyder, tror jeg, man først skal gøre sig klart, at dette ikke er en omvæltende reform, men en forbedring — jeg mener en afgjort forbedring — som det er værd at gå ind for, og en forbedring, som ikke skulle slå noget i stykker. Blandt de mange store og små ting, som disse love vil give, har jeg taget 10 punkter frem, som jeg vil pege på i 10 korte sætninger:

For det første: Vi får nu samme lov i by og på land. Vi får ikke samme forhold; der vil altid være forskel på store og små skoler, og der vil være forskel fra egn til egn; men vi kommer til at leve under samme lov på skolens område som på alle andre.

For det andet: Der bliver større centraliseringsmuligheder. Derved skulle skolen kunne få en mere praktisk, en smidigere opbygning.

For det tredje: Realafdelingens tre år vil

nu blive en naturlig overbygning på den syvårige skole, og det vil især på landet betyde et fremskridt i forhold til den ordening, man nu har.

For det fjerde: Der skal ske en nedsettelse af klassekvotienten. I gældende lov er gennemsnitstallet i klasserne 35 på landet og 33 i byerne; vi foreslog i venstres forslag 30 overalt. Allerede dette er en betydelig nedsættelse, når det er gennemsnit, der er tale om, og i det foreliggende forslag går man endda lidt videre, nemlig ned til 28 i løbet af 10 år.

For det femte: Der indføres engelskundervisning for alle børn fra det sjette skoleår. Man kan også efter skoleplanen begynde tidligere, men der skal i hvert fald i sjette klasse gives engelsk til alle.

For det sjette: Alle hovedskolens klasser bliver nu åbne opefter og giver adgang videre for den, der har kvalifikationer dertil. Dette er ikke mindst vigtigt for de klasser, der nu hedder fri mellemklasser. Bliver dette administreret rigtigt, vil det højne og hjælpe disse klasser mere end noget andet.

For det syvende: Eksamensuddannelsen og den såkaldte høje uddannelse er ikke svækket. Det påstår man ganske vist fra nogen side, men man giver ikke argumenter derfor. Skolens ordening fra det 8. år og opefter er fuldstændig som nu, og der er intet i loven, der forkorter tiden til real- eller studentereksamen, og intet om, at kravene til disse eksaminer skal gøres mindre. Dertil kommer, at større skoler, der nu har eksamensmellemskole, vil kunne beholde denne ordening stort set uændret.

For det ottende: Der bliver lettere adgang end før til en frivillig 8. og 9. klasse, eventuelt til efterskole og ungdomsskole. Der er måske mere perspektiv i dette, end man nu forestiller sig.

For det niende: Undervisningen i ottende og niende hovedskoleklasse bliver sådan lagt an, at den kan afsluttes med prøve, og der kan udstedes bevis derfor. Den mulighed forelå ikke før, men den kan få en ikke ringe betydning.

Og for det tiende: Der sikres de private skoler en så rimelig god stilling som nogen- sinde.

Alt dette betyder: mere frihed, mere

[Hartling.]

albuerum. Lad os håbe, at det må blive brugt til meget solidt og ivrigt og opfindsomt skolearbejde. Her gives en ramme, der ikke vil snære. Derfor er jeg overbevist om, at den skole, der skal leve under disse love, vil blive sådan, som det hed i Politiken i går, at alle kan være tjent med den. Og derfor anbefaler jeg, at man stemmer for de foreliggende lovforslag.

Hvidberg: De nu siden anden behandling foreslåede yderligere ændringer til de oprindelige lovforslag har ikke kunnet ændre den konservative gruppes stilling til denne lovgivning, som vi stadig i modsætning til den foregående ærede taler og også af vor fulde overbevisning må betragte som en forringelse af den nuværende skoleordning.

Man beskylder os i den anledning for, at vi ikke er til at rokke, at vi altså slet ingen ting vil o. s. v. Men lad os et øjeblik se på folkeskoleforslagets § 14, det hidtidige stk. 6, der handler om den såkaldte milde deling i 6. og 7. klasse og 6. og 7. klasse som udelte klasser. Jeg skulle måske have talt om dette under forhandlingen om ændringsforslagene, men her foreligger en hovedsag, der hænger sammen med hele mit syn på lovforslaget.

Er der nu i tillægsbetænkningen fremkommet noget, som kunne ændre vor — oppositionens — opfattelse af delingen i 6. og 7. klasse? Det er en hovedsag. Tillægsbetænkningens ændringsforslag nr. 3 foreslår indført som et nyt stk. 6 en bestemmelse om, at det ved undervisningsplanens udformning må sikres,

„at der tilrettelægges en sammenhængende, fortløbende undervisning — hvorved der tages hensyn til den forskellige målsætning — for såvel de klasser, der sigter imod realafdelingen, som for de klasser, der peger mod den fortsatte undervisning i hovedskolens 8. klasse og 9. klasse.“

Dette lyder jo særdeles besnærende. Der tales virkelig her både om „sammenhængende, fortløbende undervisning“ og om „forskellig målsætning“. I bemærkningerne til bestemmelserne får vi at vide, at det her drejer sig om direktiver angående de nærmere principper for udformningen af undervisningsplanen. Men spørgsmålet

er jo, om man overhovedet kan udforme undervisningsplanen efter de principper, som lovforslaget bygger på.

I de følgende linjer i det omtalte stykke hedder det:

„Der må være mulighed for elevernes overgang fra den ene afdeling til den anden“.

Endvidere er der jo heller intet ændret ved bestemmelsen i stk. 3, hvor det hedder:

„I løbet af 7. skoleår skal der tilstræbes en afrunding af undervisningen i de fag, hvori dette må anses for ønskeligt af hensyn til de elever, der går ud af skolen ved undervisningspligtens ophør.“

Ja men hvordan skal alt dette gå til? Eleverne skal i 6. og 7. klasserne være delt i boglige og ikke boglige klasser — det er i øvrigt et uheldigt udtryk, da de ikke-boglige da også skal beskæftige sig med bøger — men eleverne skal alle have en chance — eller chancer — for at kunne komme op i realafdelingen efter 7. klasse. Så skal de jo også alle sammen have undervisning i de samme fag i 7. klasse, og så må man jo se, hvem der kan følge med. Men så må time- og læseplaner, forekommer det mig, være de samme i klasserne, ellers har eleverne jo ikke alle sammen deres chance. Men hvordan så med afrundingen i 7. klasse af hensyn til dem, der afslutter deres skolegang med 7. klasse? Hvordan skal det så passes ind i den „sammenhængende, fortløbende undervisning“, sigtende op mod realklassen eller gymnasiet?

Tænk på et fag som historie. Man kunne nok bygge en sammenhængende læseplan gennem en 4-5 år op til realeksamen; men når der nu skal afrundes efter 7. klasse, og børnene altså efter 7. klasse skal være færdige med — skal vi sige — hele verdenshistorien, hvordan skal det så egentlig gå med en fortløbende læseplan? Så bliver der tale om repetitioner i stedet for en fortløbende sammenhæng.

Der forbliver derfor stadig en stor uklarhed med hensyn til planerne for undervisningen i 6. og 7. klasserne, hvad enten disse er mildt delte eller udelte. Dette gælder også 1. og 2. realklasse med deres forudsætning i tilsvarende 6. og 7. hovedskoleklasser. Undervisningen i disse to første realklasser skal jo være den samme i alle skoleformer. Bedre ville det have

[Hvidberg.]

været, om man her kunne differentiere undervisningen i de 2 år — det hjælper ikke meget, at man henviser til det nuværende system; det er ikke sikkert, det er så godt — svarende til de 3 vidt forskellige formål: udgang efter 2. realklasse, realeksamen og studentereksamen.

Vanskelighederne opstår særlig ved udarbejdelsen af time- og læseplan for afsnitsegene, og jeg er ikke i tvivl om, at når time- og læseplanerne er udarbejdet, vil tilbagegangen i forhold til det, vi har nu, blive åbenbar.

Men herved kommer jeg til noget andet. Er der da ikke allerede udarbejdet time- og læseplaner for undervisningen i 6. og 7. klasse og 1. og 2. realklasse? Den højtærede minister nævnte i et af de sidste møder, jeg deltog i sammen med ham, at det ville tage et års tid — tror jeg, han sagde — efter lovens ikrafttræden, før sådanne planer forelå, og i den tid måtte man klare sig med nogle foreløbige bestemmelser. Men hvorfor dog? Har ikke ministeriets øverste pædagogiske embedsmænd, undervisningsinspektørerne, allerede for længst kunnet tage denne opgave på sig? Siden februar har jeg med mellemrum spurgt udvalgets formand, om ikke planer kunne udarbejdes og forelægges for os. Det er jo meget afgørende i hele denne sag, at vi ser, hvordan time- og læseplanerne ser ud. Men jeg har ikke kunnet få noget svar. Jeg må dog sige, at et utvetydigt svar forelå i går, da Berlingske Aftenavis udkom med en erklæring fra de to undervisningsinspektører.

Med den højtærede formands tilladelse skal jeg citere dette ikke uinteressante dokument; det er foranlediget af ekspeditionssekretær, cand. polit. Ivar Munk, som i Berlingske Aftenavis for den 28. maj skriver følgende, som det også er nødvendigt at citere:

„Som bekendt er der til undervisningsministeriet knyttet forskellige undervisningsinspektører, der af offentligheden opfattes som ministeriets sagkyndige konsulenter eller rådgivere i pædagogiske spørgsmål. Jeg synes da, at offentligheden må have krav på at vide, om disse i skolesager meget erfarne mænd har udtalt sig i forbindelse med skoleforslaget, hvorledes det er blevet hørt, og hvad

deres udtalelser gik ud på. Ja, det må da være af største interesse at få at vide, om disse rådgivere, den nære sagkundskab, har medvirket ved skoleforslaget og i så fald på hvilken måde. Jeg tror, særdeles mange med mig vil finde det overordentlig magtpåliggende at blive orienteret i dette spørgsmål.“

Jeg må sige, at hr. Ivar Munk blev også orienteret, idet undervisningsinspektørerne fremlagde følgende erklæring i den anledning:

„Den 11. januar 1958 anmodede undervisningsministeren os om at udarbejde timeplaner med bemærkninger om læseplaner for de områder af skolen, der henhører under vore embeder. I slutningen af januar afgav vi, uafhængigt af hinanden, vore erklæringer. Vi påviste, at skolelovsforslagene medførte en afgjort devaluering af den undervisning, der skulle danne grundlag for henholdsvis studentereksamen og realeksamen.

Vi var af den opfattelse, at vore erklæringer skulle forelægges folketingets skolelovsudvalg, og fremsendte dem derfor i godt en snes eksemplarer. En sådan forelæggelse er imidlertid ikke sket, og vi har heller ikke været tilkaldt til mundtlige forhandlinger.

Højberg Christensen. Hans I. Hansen.“

Jeg ved i grunden ikke, hvad det ærede medlem hr. Horn siger til dette. Han hævder, at den påstand, at undervisningsinspektørerne skulle være undertrykt eller ikke være hørt, er fejlagtig, og at påstanden endog er beskæmmende, og han henviser til, at de endog var med i forhandlingerne i nationalmuseet. Ja, det var en helt anden situation, under en anden regering og med hensyn til et andet lovforslag, men her har de aldeles ikke været med.

Det ærede medlem hr. Hartling mente sig ved anden behandling kompetent til at korreksse Københavns universitet og det filosofiske fakultet, hvis lærere dog i vid udstrækning har haft meget at gøre med undervisningen i den højere skole, og som for en stor del er pædagoger, men de var altså ikke i stand til at bedømme følgerne af nærværende lovforslag, således som det ærede medlem, der har været seminarieførstander fra 1950, i al sin beskedenhed er

[Hvidberg.]

det. Formodentlig gælder så for ham heller ikke et udsagn fra to så sagkyndige og erfarne pædagoger som dr. Højberg Christensen og Hans Jørgen Hansen ret meget. Det gælder formodentlig ikke meget i hans øjne, men disse erklæringer synes jeg har påvist, at skolelovsforslagene medfører en afgjort devaluering af den undervisning, der skulle danne grundlaget for henholdsvis studentereksamen og realeksamen.

Det ærede medlem hr. Hartling siger også, at der gives ingen som helst argumenter derfor. Jeg mener nu, at der er givet rigeligt med argumentation. Hvis det ærede medlem mangler yderligere, synes jeg, han skulle bede ministeren om at få skrivelserne fra undervisningsinspektørerne og læse argumentationen deri.

Det er unægteligt påfaldende, at disse ministeriets to nærmeste sagkyndige rådgivere i pædagogiske spørgsmål slet ikke har været med i arbejdet under de foreliggende lovforslags behandling. Hvorfor i alverden har den højtærede minister ønsket at holde dem udenfor? Ja, man kan naturligvis sige, at det er en folkevalgt ministers ret, at ministeren har lov til at vælge de embedsmænd, han vil bruge, og lade de andre glide i baggrunden. Det er ham, der bestemmer, det er ham, der træffer afgørelsen og har ansvaret. Men jeg vil gerne sige til den højtærede minister, at det er ikke ved en fremgangsmåde som denne, hvor den nærmeste sagskundskab skydes til side, at man styrker folkestyret her i landet.

Der er andre mærkværdige udslag af ministeriel egenrådighed i denne sag. Jeg har allerede i udvalget udtalt min forbløffelse over, at den højtærede minister i et møde, hvortil han alene havde indkaldt Danmarks Lærerforenings strukturudvalg, altså alene folkeskolens repræsentanter sammen med ordførerne, i dette møde alene med folkeskolens repræsentanter træffer en så at sige definitiv afgørelse i en sag, der er af grundlæggende betydning for gymnasiet, nemlig spørgsmålet om et 5-årigt gymnasium. Gymnasieskolens folk var ikke til stede, endsiige havde der været forhandlet med dem. Må jeg i den anledning minde den højtærede minister om nogle ord, han fremsatte ved anden behandling af disse lovforslag. Han erklærede, at han gerne ville

overveje muligheden af et 5-årigt gymnasium, og at vi — d. v. s. ministeren og folketingsudvalget — under forhandlingerne mellem anden og tredje behandling alvorligt skulle overveje de henvendelser, der var kommet fra gymnasieskolens folk. Ordret sagde ministeren således:

„Jeg synes, vi skylder dem“

— d. v. s. gymnasielærerne —

„når de nu har indtaget et andet standpunkt“,

— d. v. s. når de nu er gået ind for et 5-årigt gymnasium, som de altså subsidiært gik ind for —

„at overveje muligheden af at indpasse det 5-årige gymnasium i den skoleordning, som vi nu søger at samle os om“.

En sådan overvejelse af det nævnte punkt har mig bekendt ikke fundet sted efter anden behandling, men i mødet med Danmarks Lærerforenings strukturudvalg den 22. maj, altså mødet med repræsentanterne for folkeskolen, erklærede ministeren over for disse, at hvis vi nu bliver enige — nemlig om det forslag, ministeren har fremsat — bliver der naturligvis ikke noget 5-årigt gymnasium. Jeg ved ikke, om statsministeren vil forhindre mig i at citere dette; det kan ikke være nogen hemmelighed.

Jeg skal ikke opholde mig yderligere ved disse påfaldende udslag af ministerens store selvbevidsthed, men samle mig om den situation, vi står i i dag. De lovforslag, der om lidt kommer til afstemning her i tinget, har en overvældende stor og overordentlig vægtig front af skolefolk og forældre imod sig ud over hele landet. Realskolens folk og langt den overvejende del af landets gymnasierektorer og -lektorer sammen med vore to universiteters lærere er oprigtige modstandere af lovforslagene. Man må endelig heller ikke tro, at Danmarks Lærerforening er tilfreds med forliget. I det brev, som den højtærede minister læste op for os i folketingsudvalget, mærkede jeg mig, at der stod, at skønt de ikke havde fået opfyldt, hvad de ønskede for byskolens vedkommende — jeg håber, jeg må citere dette her, jeg ved snart ikke. . . .

Formanden: Det ærede medlem har altid lov til at citere Folketingstidende, lovforslag og betænkninger, og hvad deri står.

Hvidberg: Ja men dette er altså et brev fra Danmarks Lærerforening til ministeren, og der blev før sagt noget om, at man kunne ikke sådan hente interne ting frem fra udvalget; men da det er en ganske klar ting og formodentlig kommer til at stå i Folkeskolen i næste uge, kan jeg alligevel nok gengive det. Der stod altså, at skønt de ikke havde fået opfyldt, hvad de ønskede for byskolen, gik de dog med af hensyn til helheden. De havde altså i virkeligheden helt andre tanker om ordningen af byskolen. Jeg henviser her til lærerorganisationernes betænkninger af 1952, som foreslog ordninger inden for den givne ramme, og som sammen med andre ting, der forelå i 1952, glimrende kunne have dannet udgangspunkt for en reform af skolen. Så havde vi været færdige for længst, så havde det været i orden, men sådan skulle det altså ikke gå. Det vides også, at masser af folkeskolelærere er aldeles uenige med det bestyrelsesflertal, som gennemførte tilslutningen til forliget.

Jeg vil nævne en anden ting foruden den stærke og vægtige front mod lovforslagene. Jeg tror ikke, man vil kunne nægte, at der siden anden behandling den 14. maj blandt udvalgsflertallets medlemmer, ganske særligt ved det møde, der holdtes onsdag den 28., har vist sig en temmelig åbenbar usikkerhed, ængstelse og tvivl med hensyn til vigtige punkter i de lovforslag, de er gået ind for. Den slags ting kan man naturligvis ikke bevise, og det vil formodentlig bagefter blive afvist, men ikke des mindre er det sandt, at der har været adskillig usikkerhed og ængstelse.

Under disse forhold at gennemføre denne lovgivning anser jeg for en skæbnesvanger fejl. Mon det ikke snart går op for os, at det ikke er nogen god måde at styrke det danske demokrati på, at en eller anden minister absolut vil tvinge et forslag igennem mod det store flertal af den befolkning, som skal føre loven ud i livet, og imod et stort flertal af dem, som virkelig ved besked om tingene. Så sidder vi andre her i folketinget og roder og kludrer en tid med det og trækker det ene og det andet forhold frem, og når vi så er blevet en del usikre og famlende, går lovforslaget altså igennem, fordi . . . ja, fordi hvad?

Men skolens folk vil naturligvis være

loyale, som det også er sagt. De vil slide og slæbe og gøre en ekstra indsats for at afbøde de værste ulykker, og den tak, de så formodentlig får, er, at man siger til dem, når der er gået nogen tid: nå, der kan I selv se, det gik altså ikke helt så galt.

Nu skal jeg slutte, og jeg vil gerne slutte med at sige, at disse lovforslag på nogle punkter er uklare, mangelfulde og direkte forkerte. Nogle siger hertil, at det betyder ikke meget, for det drejer sig væsentlig om navneforandringer. Andre siger, at lovene henskyder meget til anordninger og bekendtgørelser, og at de derfor i grunden ikke kan vide, om resultatet bliver godt eller dårligt.

Over for disse synspunkter, som er kommet frem i den senere tid, vil jeg gerne fremhæve, at vi konservative ikke vil være med til at gennemføre et dårligt lovforslag. Vi vil heller ikke være med til at gennemføre et navneforandringslovforslag, hvorved en virkelig reform af skolen i Danmark udskydes. Jeg tænker her særlig på den frie mellem- og den konstruktive reform, som jeg har krævet af den. Vi vil heller ikke være med til at udstede pengesedler uden pålydende værdi. Vi vil vide, hvad det er, vi gør. Og nu tillader jeg mig endnu en påstand, som ikke kan bevises, men som ikke desto mindre er rigtig. En stor del af tingets medlemmer er i virkeligheden usikre med hensyn til denne lovgivning, og derfor vil jeg bede dem, der er usikre, da i alt fald tage den konsekvens deraf, at de undlader at stemme. Disse lovforslag bør ikke gennemføres, hverken af hensyn til børn og forældre eller af hensyn til landets lærere.

Helge Larsen: Jeg skal om lovforslaget om folkeskolen ikke gøre mange bemærkninger. Ved andenbehandlingen anbefalede jeg lovforslaget, og hvad jeg dér sagde, står stadig ved magt. Det ærede medlem hr. Hartling har i dag yderligere anbefalet denne ændring af folkeskolens ordning. Jeg kan ganske tilslutte mig denne anbefaling og skal ikke spille det høje tings tid med at gentage, hvad der er sagt.

Jeg vil derimod gerne gøre lidt udførligere bemærkninger til lovforslaget om gymnasieskolen. Inden jeg går over til at gøre dette, vil jeg dog gerne bemærke til det ærede medlem hr. Hvidberg, at natur-

[Helge Larsen.]

ligvis er det ærede medlem i sin fulde ret til her at fordømme de lovforslag, der nu vedtages inden længe, så stærkt, som det ærede medlem gjorde det her. Men så undrer det mig unægtelig, og det har undret mig adskillige gange, at det ærede medlems parti på intet tidspunkt under forhandlingerne om skolelovsforslagene i vinter har fremsat ét eneste konstruktivt forslag til ændring. Intet er der fremkommet fra det konservative folkepartis side.

Det ærede medlem hr. Hvidberg talte om den usikkerhed, ængstelse og famlen, som han mente at spore nu ved afslutningen af disse forhandlinger. Jeg forstod på det ærede medlem, at denne famlen, usikkerhed og ængstelse i ganske særlig grad skulle gøre sig gældende med hensyn til forslag til lov om gymnasieskoler, og derfor vil jeg gerne om dette lovforslag, som jeg sagde før, gøre nogle mere udførlige bemærkninger. Jeg må lige have lov til at indskyde — uden i øvrigt at skulle blande mig i den efter min mening noget besynderlige diskussion, der er opstået i Berlingske Aftenavis ved de herrer undervisningsinspektørers brev — at hvad der blev sagt og skrevet i januar 1958, jo dog ikke kan gælde for det lovforslag, som foreligger her og som er undergået behandlinger og ændringer siden den tid. Derfor mener jeg, det vil være gavnligt netop med henblik på gymnasieskolens stilling, at jeg så lidenskabsløst som muligt redegør for denne nye ordning. Der sker nemlig ikke de store ændringer i gymnasieskolens opbygning. De ændringer, der gennemføres ved den skolereform, vi nu står over for at gennemføre, gælder hovedsagelig folkeskolen og kun i meget ringe grad gymnasieskolen.

Det, der sker med gymnasiet efter den foreslåede nyordning, er jo for det første, at gymnasiet bliver 3-årigt, således som det er under den nuværende ordning, og at gymnasiet fremtidig vil bygge på en 2-årig realundervisning, medens det nu bygger på en 4-årig mellemskoleundervisning. Det er i dette sidste, man mener forringelsen og faren for en devaluering af studentereksamen ligger. Men hvordan forholdet det sig egentlig? For det første er forholdet i dag det, at ca. halvdelen, måske lidt mere, af samtlige studenter er kommet

ind i gymnasieskolen i dens første gymnasieklasse. Disse studenter har altså ikke gennemgået gymnasiets mellemskole, men er kommet fra andre skoler, private og kommunale skoler. Fremtidig må man regne med, at en større procentdel af det årlige studentertal først vil søge gymnasiet fra første gymnasieklasse, simpelt hen fordi landsbyskolen gennem den ny realoverbygning vil kunne give dem den undervisning og viden, som kræves ved indgang i gymnasiet. Det vil altså sige, at for mere end halvdelen af fremtidens studenter vil forholdet blive ved med at være, som det er i dag. De vil tage deres 3 år i gymnasiet og ikke mere, og de vil være lige så gode, som studenterne er nu.

Så har vi tilbage de lidt under 50 pct. af nutidens studenter, der har gået i gymnasiets mellemskole, før de gik ind i selve gymnasiet. For deres vedkommende sker den formelle ændring, at de fremtidig først kan komme i gymnasieskolen i 14 års alderen, nemlig i gymnasiets første realklasse, medens de nu kan komme der i 12 års alderen, i gymnasiets første mellemskoleklasse. Forudsat at de bliver studenter, vil de altså få gymnasiets undervisning i 5 år, medens de nu får den i 7 år. De 2 år, der falder bort, er de nuværende 1. og 2. mellemklasser. Det reelle i hele sagen er altså, om disse elever under den fremtidige ordning vil kunne nå det samme mål af kundskaber i folkeskolens 6. og 7. klasse, som de nu når i 1. og 2. mellemklasse. Til dette forholdsvis simple er hele problemet nu indsnævret, og lad os så se på det!

Efter den nye ordning skal der gives undervisning i engelsk i folkeskolens 6. klasse. Det svarer til, at engelskundervisningen nu påbegyndes i 1. mellem. Med den deling af børnene, der i alle skoler med 14 klasser og derover skal finde sted fra 6. skoleår, vil de såkaldt bogligt begavede elever, der tænker på at gå gymnasievejen, efter min bedste overbevisning nå lige så langt i engelsk til 14 års alderen, som de nu når det i 2. mellem. I 7. klasse påbegyndes tyskundervisningen — ganske svarende til, at den nu påbegyndes i 2. mellem. Eleverne vil altså også i tysk kunne nå det trin ved indgang i 1. realklasse, som de nu er på ved indgang i 3. mellemklasse.

Undervisningen i fysik vil blive påbegyndt

[Helge Larsen.]

i folkeskolens 6. og 7. klasse, som det nu sker i 1. og 2. mellemklasse. Danskundervisningen vil i 6. og 7. klasse omfatte læsning, diktat og genfortælling som nu i 1. og 2. mellemklasse.

Jeg har her omtalt de fag, der vel må have særlig betydning for forberedelsen til studentereksamen; hvad angår disse fags placering i de nuværende 1. og 2. mellemklasser og i de kommende 6. og 7. hovedskoleklasser, er det mig ikke muligt at finde grundlag for påstanden om, at studentereksamen — lige så lidt som realeksamen i øvrigt — vil blive devalueret.

Det eneste, man kan hænge sig i — hvis man absolut vil have noget at hænge sig i — er, at al undervisning i 6. og 7. skoleår fremtidig vil blive givet af folkeskolens lærere, medens den nu for en lille del af børnenes vedkommende gives af gymnasielærere, nemlig i gymnasiets 1. og 2. mellemklasse. Her er en ændring; men da som nævnt allerede nu halvdelen af studenterne har fået undervisning af ikke-akademisk uddannede lærere, indtil de kom i 1. gymnasieklasse, og da disse studenter klarer sig lige så godt som den anden halvdel, bliver det ikke muligt at føre bevis for nogen svækkelse af den forberedende undervisning her.

Min konklusion af disse betragtninger bliver da den og kan ikke blive nogen anden, end at påstanden om, at studentereksamen forringes, ikke har hold i virkeligheden.

Fra gymnasielærernes side er der som bekendt nu i sidste fase af forhandlingerne om skolelovsforslagene blevet fremsat et stærkt ønske om at få gennemført et 5-årigt gymnasium fremfor det i forslaget til gymnasielov foreslåede, og jeg vil gerne gøre et par bemærkninger herom.

Det forslag til 5-årigt gymnasium, som Gymnasieskolernes Lærerforening for nogen tid siden fremsendte til skolelovsudvalget, anerkendte nogle meget væsentlige principper, som også indgår i det forslag til nyordning af gymnasieskolens forhold, vi her behandler. Disse principper er: for det første at hovedskolen indtil det 7. skoleår er uden eksamen, for det andet at ingen egnede elever af geografiske grunde skal være

udelukket fra gymnasieundervisning, og for det tredje at der derfor skal være mulighed for indgang i det 5-årige gymnasiums 3. klasse — der svarer til lovforslagets 1. gymnasieklasse — for elever, der enten har bestået oprykningsprøven fra 2. til 3. realklasse eller taget realeksamen. Med disse indgangsmuligheder bliver forskellen mellem det 5-årige gymnasium og den foreslåede nyordning af gymnasieskolen ganske minimal.

Jeg udtalte ved anden behandling af skolelovsforslagene min sympati for gymnasielærernes forslag om det 5-årige gymnasium og ønskede det inddraget i overvejelserne mellem anden og tredje behandling. Vi repræsentanter for de partier, der står bag de foreliggende lovforslag, havde sammen med den højtærede undervisningsminister forhandlet os frem til et resultat, som Danmarks Lærerforening kunne acceptere. På baggrund af den forståelse, der dermed var tilvejebragt, var det nærliggende for mig at søge at få også gymnasielærernes tilslutning til lovforslagene, og den kunne — det var tydeligt udtalt — opnås, hvis ønsket om det 5-årige gymnasium blev imødekommet.

Det var imidlertid klart, at ændringer i de forslag, der var enighed om, måtte forudsætte, at alle parter, der støttede forslagene, kunne acceptere ændringerne, og en sådan forudsætning kunne ikke tilvejebringes. Jeg stod alene med ønsket om det 5-årige gymnasium og måtte dermed lade det falde.

Jeg beklager, at det ikke er lykkedes at få gymnasielærerne til at tiltræde lovforslaget, som det nu foreligger; men som det fremgår af, hvad jeg tidligere har sagt, er forskellen mellem det, der her foreslås, og det 5-årige gymnasium i den form, der var bragt på tale af gymnasielærernes forening, langt mere af formel end af reel karakter.

Jeg anbefaler derfor det foreliggende lovforslag til gennemførelse. Jeg er overbevist om, at når diskussionerne har lagt sig og arbejdet under den nye ordning skal begynde, vil alle de vanskeligheder, man nu forestiller sig, svinde bort, og der vil kunne arbejdes fortræffeligt under den nye ordning.

Alfred Jørgensen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem frk. Gudrun Bjørner, på grund af sygdom er forhindret i at være til stede, skal jeg på min gruppes vegne udtale, at således som lovforslagene foreligger her ved tredje behandling med de nu vedtagne ændringer, vil gruppen medvirke til deres gennemførelse.

For mit eget vedkommende er forholdet dette: i overensstemmelse med det syn, jeg stedse har givet udtryk for, sidst ved anden behandling, kan jeg ikke medvirke til lovforslagenes gennemførelse, men vil afholde mig fra at stemme.

Petra Petersen: Jeg har ved anden behandling udtalt, at vi kommunister ikke finder, at alt i disse lovforslag er, som vi kunne ønske det, men de udvalgsberettigede partier, som vil stemme for lovforslagene, befinder sig vel i samme situation. Lovforslagene, som de kommer til at se ud, når de bliver vedtaget, er et resultat af et kompromis på godt og ondt og bærer præg deraf. Vi kommunister vil stemme for lovforslagene, for det afgørende for os er, at der på mange områder finder væsentlige fremskridt sted.

Må jeg uden at komme ind på ændringsforslagene takke, fordi man har taget vort ene ændringsforslag med, og beklage, at man ikke tog det andet. Vi kan ikke følge de kredse, der beklager mellemskolens afskaffelse og forsøger at mane et spøgelse frem om ringere undervisning, dårligere betingelser for de elever, der skal gå eksamensvejen. Vil tillægges det den allerstørste betydning, det vil jeg gerne sige, at de unge, der skal gå den akademiske vej, får en god uddannelse og også de bedste muligheder for at få denne uddannelse. Ikke mindst finder vi, at der bør gives mange flere børn fra småkårshjem denne mulighed, d. v. s. at man skaffer plads på skoler og universiteter for disse børn fra arbejderhjem og andre småkårshjem og giver disse elever økonomiske muligheder for at gennemføre deres studier. I øjeblikket er det jo sådan,

at langt den største del af akademikerne stammer fra det, man kalder de højere samfundslag, men ud over de direkte „læsebørn“ står der tusinder og atter tusinder af børn, der ikke skal gå læsevejen, og de børn må ikke glemmes. Det er i alles interesse, i hele samfundets interesse, at disse børn får en undervisning, der gør dem bedre udstyret til at gå ud i livet, end tilfældet er i øjeblikket, og også muligheder for at fortsætte en boglig uddannelse, hvis de ved skolepligtens ophør skulle ønske det. Det er der efter vor mening ved de foreliggende lovforslag skabt mulighed for. Lad så være, at det er rigtigt, som jeg har sagt det engang under anden behandling, at de love, vi eventuelt nu om få minutter vedtager, i nogen grad er rammelove, men lovenes fremtidige skæbne afhænger i allerhøjeste grad af, hvordan de, der fremover får ansvaret for lovene, vil gøre brug af dem. Det gælder staten, det gælder undervisnings- og finansministeriet, det gælder kommunerne, og det gælder i lige så høj grad lærerne og forældrene.

Det er vort håb, at disse love, der indeholder de nye tendenser på undervisningsområdet, må virke til gavn for den danske folke- og gymnasieskole.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Udvalget angående forslag til lov om tilvirkning og forhandling m. m. af ost har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

I skrivelse af dags dato meddeler stats- og udenrigsministeren under henvisning til forretningsordenens § 19, at han ønsker — så vidt muligt i dag, fredag den 30. maj — her i tinget at give en redegørelse for den seneste udenrigspolitiske udvikling.

Jeg kan allerede nu meddele, at det er min agt at lade stats- og udenrigsministeren give den bebudede redegørelse i begyndelsen af eftermiddagsmødet,

[Formanden.]

Jeg skal udsætte mødet; det genoptages i dag kl. 13²⁰.

Mødet udsat kl. 11⁵⁰.

Mødet genoptaget kl. 13²⁰.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede stats- og udenrigsminister, for at han kan fremsætte den anmeldte redegørelse.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): For godt 4 måneder siden gav jeg i det høje ting en udenrigspolitisk redegørelse, som sammen, med den efterfølgende debat gav en orientering om regeringens udenrigspolitiske hovedlinje og om partiernes vurdering af enkelte sider heraf.

Jeg vil gerne i dag forud for den politiske debat, der jo normalt afslutter folketingets arbejde; benytte lejligheden til at opsummere enkelte hovedpunkter i den udvikling, som siden da har fundet sted på det udenrigspolitiske område.

Om denne udvikling kan det i almindelighed siges, at spørgsmålet om at udjævne modsætningsforholdet mellem øst og vest og skabe en virkelig afspænding har stået i centrum for opmærksomheden. Visse indledende fremskridt af proceduremæssig karakter er gjort, men der er endnu lang vej tilbage til en løsning af de dominerende storpolitiske problemer. Det ville være for tidligt at sige, at vi har fundet veje og midler, som kan føre frem til en international forståelse og til varig fred.

Et af de centrale problemer er nedrustningsspørgsmålet. Løsningen af dette spørgsmål er af alt afgørende betydning for en tilnærmelse mellem øst og vest, og der er inden for NATO enighed om, at nedrustning under kontrol bør være et af hovedpunkterne på dagsordenen for en konference på højeste plan.

Nedrustningsproblemerne er så komplicerede og så omfattende, at den danske regering har ment at burde indtage det standpunkt, at man for at komme videre

frem bør koncentrere sig om begrænsede forslag, der kan løses ét efter ét, i etaper. På det nordiske udenrigsministermøde i Stockholm i marts måned var der enighed om dette standpunkt, der blev formuleret i en fællesudtalelse fra mødet. Efter de nordiske landes opfattelse må en aftale om indstilling af forsøg med kernevåben, forbundet med et passende kontrolsystem, betragtes som et af de områder, der med en vis rimelig udsigt til resultat kunne benyttes som udgangspunkt for videre fremskridt. En forudsætning for et sådant moratorium, som man kan kalde det, måtte det dog være, at der samtidig som indledning til næste etape træffes aftale om optagelse af forhandlinger om ophør af produktion af kernevåben til militært brug samt om en reduktion af de konventionelle styrker.

Der er efter min mening god grund til at nære tilfredshed med, at der mellem de nordiske lande har kunnet skabes enighed om visse principielle synspunkter på dette område. Der er jo ikke her tale om, at noget af landene har ændret udenrigspolitisk kurs, og i den internationale situation, der foreligger, var det magtpåliggende for de nordiske lande i fællesskab at formulere en generel betragtning i et vigtigt storpolitisk anliggende med det formål at yde et bidrag til bestræbelserne for at opnå en international afspænding.

Som det vil være tingets medlemmer bekendt, har Sovjetunionen i henvendelser til en lang række lande, herunder Danmark, ved et brev af 4. april fra ministerpræsident Khrustjjev givet meddelelse om, at den pr. 31. marts i år har indstillet sine forsøg med kernevåben. Denne beslutning har utvivlsomt haft en ikke ringe propagandamæssig virkning, særlig i de såkaldt uforpligtede lande, i Asien og i Afrika. En vis påvirkning i den vestlige opinion kan nok også spores. Vi må imidlertid endnu en gang gøre os klart, at en ensidig indstilling af atomforsøgene, der ikke er sikret ved international overenskomst og kontrol, ikke fører os et skridt videre på nedrustningens vej. Produktionen af kernevåben kan gå videre og de eksisterende lagre af atom- og brintbomber forøges. Man kunne fristes til at sige, at kernen i hele nedrustningskomplekset netop er muligheden for at nå frem til en aftale om kontrolleret forbud

[Stats- og udenrigsministeren.]

mod fremstilling af kernevåben. Det vestlige nedrustningsforslag, som sidste efterår med overvældende majoritet blev vedtaget i De Forenede Nationers plenarforsamling, tog netop sigte både på denne centrale side af problemet og på de andre aspekter i nedrustningsspørgsmålet, derunder også indstilling af atomforsøgene og begrænsning af de konventionelle styrker og rustninger, etablering af inspektionszoner og oprettelse af en international kontrolorganisation. Sovjetunionen afviste imidlertid dette nedrustningsforslag og har fastholdt sin vægring ved at deltage i arbejdet i De Forenede Nationers nedrustningskommission.

Yderligere har Sovjetunionen i slutningen af april i år afvist et resolutionsforslag, der fra amerikansk side blev fremsat i sikkerhedsrådet, og som indeholdt en genoplivelse af det tidligere forslag om en arktisk inspektionszone. Tanken om etablering af en sådan inspektionszone har, som man vil vide det, direkte relation til Danmark, idet vi har meddelt vort principielle samtykke til, at de dele af Grønland, som ligger nord for polarcirklen, inkluderes i et sådant forslag.

Selv om nedrustningsspørgsmålet derfor er kommet ind i et dødvande, har vi dog måske alligevel lov til at have et vist begrænset håb om, at en mere positiv udvikling kan være i sigte. Sovjetunionen er for nylig gået med til et amerikansk forslag om at indlede tekniske undersøgelser med hensyn til den nærmere tilrettelæggelse af et kontrol- og inspektionssystem, men det sovjetiske tilsagn gælder dog kun en forhandling om de tekniske forudsætninger for en kontrol med indstilling af atomforsøgene.

Det seneste, der er sket i spørgsmålet, er, at USA sidste lørdag foreslog Sovjetunionen, at eksperter fra Amerika, England, Frankrig og Sovjetunionen inden 3 uger skal mødes i Genève for at drøfte de tekniske muligheder for kontrol med standning af atomforsøgene.

I forbindelse med nedrustningsspørgsmålet vil jeg gøre nogle få bemærkninger om de tanker og planer, der er fremme om at gennemføre partielle nedrustningsforanstaltninger under en eller anden form i en centraleuropæisk zone. I den seneste tid

har dette punkt fået fornyet aktualitet ved det forslag, som den polske udenrigsminister Rapaacki har fremlagt om en atomfri zone i Centraleuropa. Også på dette felt følger de nordiske lande samme linje, således som det kom til udtryk i communiqueet fra udenrigsministermødet i Stockholm. Vi er enige i, at spørgsmålet om regionale nedrustningsforanstaltninger i en centraleuropæisk zone fortjener opmærksomhed som et udgangspunkt for overvejelser med hensyn til veje og midler til at nå fremskridt.

Der kan imidlertid rettes mange og vægtige indvendinger mod den polske plan. Disse indvendinger er kommet frem i de svar på forslaget, som USA og Storbritannien har afgivet. Planen forekommer således for begrænset i omfang til at formindske faren for en atomkrig og skaber ud fra et militært synspunkt ikke nogen forsvarlig basis for en sikkerhedszone i Europa. Den tager heller ikke hensyn til spørgsmålet om Tysklands genforening. Partielle løsninger af nedrustningsspørgsmålet, der medfører en afgørende tilsidesættelse af de sikkerhedsmæssige interesser, vil nok gøre mere skade end gavn, men med forbehold af denne karakter mener vi dog fra dansk side, at mulighederne for militære begrænsninger under kontrol i en centraleuropæisk zone med behørig hensyntagen til de politiske spørgsmål, som nu engang hører sammen hermed, fortsat har krav på opmærksomhed som et område, hvor konstruktive forslag måske kunne bane vejen for en ordning, der uden at sætte den vestlige verdens sikkerhed på spil kunne tjene til en afspænding i Centraleuropa.

Det spørgsmål, der nu gennem et par måneder har domineret den storpolitiske aktivitet i verden, er, hvorvidt der vil blive etableret et topmøde mellem øst og vest, og hvad vi kan vente af et sådant møde. Trods forskellige vanskeligheder er det forberedende diplomatiske arbejde i Moskva nu indledt. Der består dog stadig divergenser mellem parterne ikke bare med hensyn til sagernes realitet, men også for så vidt angår forberedelsernes karakter og omfang. Regeringen anser det for vigtigt, at et topmøde kommer i stand, men afgørende for mødets heldige udfald vil være den vilje, der er til stede hos parterne.

[Stats- og udenrigsministeren.]

med hensyn til at bøje standpunkterne mod hinanden. Derfor er det så vigtigt, at en kommende topkonference forberedes grundigt. Et møde mellem regeringscheferne, der ender resultatløst, vil kunne fastlåse standpunkterne for lang tid fremover og derfor måske kunne have uheldigere virkninger, end om der slet intet møde havde fundet sted. For der er jo ingen tvivl om, at et møde mellem øst og vest mellem regeringschefer vil vække store forventninger. Jeg tror derfor, alt må sættes ind på at undgå et sammenbrud, og midlet hertil er i første række den grundige forberedelse af et sådant møde. Dette er det vestlige standpunkt, således som det også kom frem i communicateet efter NATO-mødet i København. Samtidig har den vestlige verden indtaget den, jeg synes, man har lov til at sige smidige holdning, at man ikke har fæstet sig ved et topmøde som den eneste farbare vej. Skulle det vise sig mere hensigtsmæssigt at føre forhandlingerne på et andet plan, er Atlantmagterne rede til at gå ind for en sådan løsning. Også dette standpunkt fandt udtryk i communicateet fra NATO-mødet.

Om resultaterne fra dette NATO-møde på udenrigsministerplan, der, som det vil være det høje ting velbekendt, afholdtes i København i dagene 5.-7. maj, vil jeg gerne gøre nogle supplerende bemærkninger.

Mødet var — som NATOs forårsmøder plejer at være det — først og fremmest helliget politiske spørgsmål. Egentlige beslutninger blev ikke truffet, men det havde heller ikke været tilsigtet. Formålet med den politiske drøftelse på mødet var at udveksle synspunkter om den aktuelle situation som et led i den fortsatte udenrigspolitiske rådslagning, der foregår inden for NATO. Forhandlingerne fandt sted i den gode samarbejdets ånd, som præger NATOs møder, og det var glædeligt at se, i hvor høj grad der var enighed om de afgørende spørgsmål.

Det første punkt på dagsordenen var en drøftelse af NATOs virksomhed på grundlag af en rapport fra generalsekretæren. I denne rapport fremhævedes især de bemærkelsesværdige fremskridt, der er gjort ved udvidelsen af den politiske rådslagnings-

virksomhed inden for NATO. Endvidere drøftede rådet behovet for en udvidelse af det økonomiske samarbejde mellem medlemslandene; fra så godt som alle sider blev der udtrykt ønske om et snævrere samarbejde på dette område. Fra dansk side fremhævedes især betydningen af, at forhandlingerne om skabelsen af et frihandelsområde måtte føre til et gunstigt resultat. Ønsket om et snævrere økonomisk samarbejde fandt positivt udtryk i det communiqué, som blev udsendt efter mødet, og som bl. a. understregede betydningen af, at de økonomiske forhandlinger, der i øjeblikket finder sted, fører til et godt resultat.

Under det andet punkt på dagsordenen, den internationale situation i lyset af den seneste udvikling, blev hovedemnet for udenrigsministrenes indlæg spørgsmålet om udsigterne for afholdelsen af et møde på højeste plan med gunstigt resultat. Jeg har allerede omtalt hovedpunkterne i rådets opfattelse og skal derfor indskrænke mig til at fremhæve, at NATO-regeringerne ikke trods skuffelser ville opgive håbet eller opgive deres tilslutning til princippet om forhandling. Der var i rådet enighed om, at medlemslandene ikke vil lade sig afskrække af de vanskeligheder, de mødte, eller ville lade løsningen af de udestående problemer hindre af formelle spørgsmål. Blandt de emner, som man burde drøfte på et eventuelt topmøde, var Tysklands-problemet og som tidligere nævnt nedrustningsspørgsmålet.

I mit indlæg på NATO-rådsmødet fremhævede jeg betydningen af at undersøge mulighederne for ved forhandling mellem øst og vest at finde udveje til at mindske spændingen i verden og redegjorde for regeringens standpunkt med hensyn til sådanne forhandlinger og deres forberedelse. Jeg omtalte endvidere nogle af de tanker, som de nordiske regeringer har gjort sig om det europæiske sikkerhedsspørgsmål, og jeg gjorde rådet bekendt med den danske regerings syn på nedrustningsspørgsmålet, der — som jeg tidligere her har nævnt — går ud på, at det kunne være gavnligt som et første skridt at se på forslag af mere begrænset rækkevidde og derefter gå trinvis frem. Selv et beskedent skridt fremad kan vise sig betydningsfuldt for løsningen af andre sider af nedrustningsspørgsmålet.

[Stats- og udenrigsministeren.]

Jeg synes, at vi har grund til at være tilfreds med det forløb, mødet fik, og jeg vil især gerne fremhæve den usvækkede vilje til forhandling og afspænding, der blev givet udtryk for fra alle sider. Også de praktiske arrangementer i forbindelse med mødet forløb godt; dette skyldes ikke mindst, at mødet ved velvilje og imødekommenhed fra det høje folketsings præsidium kunne afholdes her i folketsingsbygningen, og jeg vil gerne på regeringens vegne bede formanden modtage en tak for den velvilje, der ved denne lejlighed blev vist dette mødes tilrettelæggelse og organisation.

NATO-konferencen gav en værdifuld orientering om de vestlige landes syn på de centrale storpolitiske spørgsmål. Der har imidlertid også nu i foråret fundet en anden konference sted, der gav anledning til en interessant international meningsudveksling, men om helt andre emner. Jeg tænker på De Førnede Nationers konference i Genève om retsordenen på havet. Konferencen blev åbnet den 24. februar og varede til udgangen af april, og alle FN's medlemsstater foruden de stater, der er medlemmer af en eller flere af FN's særorganisationer, var indbudt til konferencen. I alt 86 lande deltog. Danmark var repræsenteret ved en delegation under ledelse af udenrigsministeriets rådgiver i folkeret, professor Max Sørensen.

Ved denne lejlighed skal jeg indskrænke mig til at nævne, at der på konferencen blev behandlet en række væsentlige problemer af betydelig interesse for Danmark. Som de ærede medlemmer måske ved, var det vigtigste spørgsmål, der var til behandling, problemet om bredden af staternes territorialfarvand. Men inden jeg siger et par ord om dette, vil jeg lige nævne, at også andre vigtige problemer var til debat, bl. a. spørgsmålet om handels- og krigsskibes rettigheder og pligter såvel på det åbne hav som under passage af fremmede landes søterritorier, om gennemsejlingsretten af stræder, om fiskeri og fredningsforanstaltninger på det åbne hav og om den såkaldt kontinentale sokkel, det vil sige den del af havbunden, der strækker sig fra land ud til de store havdybder. Det lykkedes konferencen at udarbejde 4 konventioner, der indeholder regler hen-

holdsvis om staternes territorialfarvande, om det åbne hav, om fiskeri og fredningsforanstaltninger på det åbne hav samt om den kontinentale sokkel. Under forbehold af senere ratifikation blev disse konventioner undertegnet af et antal delegationer, herunder den danske. Yderligere vedtog konferencen en særlig protokol om retslig afgørelse af tvistigheder, der vedrører fortolkningen eller anvendelsen af de pågældende konventioners sagsområde, og et antal resolutioner af forskelligt indhold. Inden Danmark eventuelt ratificerer de pågældende konventioner, vil spørgsmålet herom blive drøftet med det udenrigspolitiske nævn, ligesom det også vil blive undersøgt, om ratifikationen måtte kræve folketingets samtykke. I bekræftende fald vil dette naturligtvis blive indhentet.

Hvad angår problemet om søterritoriets bredde, som jeg nævnte før, endte konferencen beklageligvis, uden at der kunne opnås det nødvendige to tredjedeles flertal for en særlig regel. Men det besluttedes at henvise dette spørgsmål til FN's plenarforsamling, for at denne kan drøfte tilrådeligheden af at indkalde en ny konference til afgørelse af dette og andre problemer, der ikke fandt deres løsning på konferencen.

Det principielle danske standpunkt var, at søterritoriets bredde burde fastlægges til 6 sømil, og at der derudover normalt ikke burde bestå nogen ret for staterne til at kræve et særligt fiskeriterritorium. For imidlertid at tilgodese de særlige interesser, som de befolkninger har, der lever i områder, som på grund af isoleret geografisk beliggenhed i usædvanlig høj grad er beroende af havet, tog den danske regering det standpunkt, at for sådanne områders vedkommende — og det gælder særlig Island, Færøerne og Grønland — burde der indføres en undtagelsesregel, hvorefter disse områder kunne hævde et fiskeriterritorium på indtil 12 sømil fra de grundlinjer, der danner udgangspunktet for søterritoriets beregning.

På konferencen viste det sig ikke muligt at opnå almindelig tilslutning til en sådan undtagelsesregel, selv om der fra flere sider vistes forståelse for de særlige problemer, der gør sig gældende for befolkningerne i de områder, jeg har nævnt. Under disse

[Stats- og udenrigsministeren.]

omstændigheder besluttede regeringen ud fra ønsket om at bidrage sit til, at der på konferencen opnåedes en overenskomst om det så vigtige problem om søterritoriets bredde, sammen med flertallet af de stater, der deltog i konferencen, at støtte et amerikansk forslag, hvorefter staterne skulle have en almindelig adgang til at fastsætte et søterritorium på 6 sømils bredde og derudover kunne hævde en særlig fiskerizone på yderligere 6 sømil, dog således, at fremmede landes fartøjer under forpligtelse til at respektere visse fredningsforanstaltninger fortsat skulle have adgang til at fiske i dette område, hvis de faktisk havde fisket dér i mindst 5 år.

Af det, jeg her har sagt, vil de ærede medlemmer kunne forstå, at det amerikanske forslag ikke fuldt ud tilfredsstillede de danske interesser, fordi det ikke tog det efter vor opfattelse nødvendige hensyn til de særlige forhold, der råder på Færøerne og i Grønland. Under debatten gjorde den danske delegation udtrykkelig opmærksom herpå.

Som de ærede medlemmer måske vil vide, er det nugældende fiskeriterritorium fastsat i en overenskomst med Storbritannien af 22. april 1955. Dette territorium er fastsat med visse holdepunkter i princippet om 3 sømils bredde, selv om det er beregnet på en sådan måde, at territoriet er langt større end ved en streng anvendelse af det klassiske 3 sømils princip. Der har tidligere været overvejelser og forhandlinger i gang om en ændring af overenskomsten, og efter Genèvekonferencens afslutning har regeringen genoptaget spørgsmålet om en revision af den færøske fiskerigrænse. Der har været anledning til at fremføre de danske synspunkter i Det nordatlantiske Råd. Det er regeringens hensigt fortsat at arbejde for en udvidelse af det færøske fiskeriterritorium, og regeringen har i denne forbindelse meddelt det færøske landsstyre, at man gerne ser, at der i nær fremtid finder en forhandling sted mellem landsstyret og myndighederne i København. Under denne forhandling skulle der blive lejlighed til at gennemgå sagens hidtidige forløb, såvel på Genèvekonferencen som efter denne, og til at drøfte den videre fremgangsmåde.

Det har været min mening ved denne lejlighed at give det høje ting en ganske kort beretning om visse hovedpunkter i den udenrigspolitiske udvikling i foråret med særlig vægt på de problemer, der mest umiddelbart kommer os ved. Jeg erkender, at der var andre udenrigspolitiske emner, der også kunne være berørt. Vi har således set den ideologiske kamp mellem Moskva og Beograd blive fornyet, og vi har været vidne til nye uroligheder i det mellemste østen; Libanon har indbragt en klage for sikkerhedsrådet, men sagen er blevet udsat i nogle dage for at åbne mulighed for mægling.

Med særlig bekymring og uro har vi dog i den seneste tid fulgt de skelsættende begivenheder i Frankrig og Algier. Frankrig er et af Europas ældste kulturlande, og vi kan derfor ikke være uberørte af udviklingen i dette land med dets store historie. Det tilkommer ikke os at fælde nogen dom over disse begivenheder. Jeg vil dog gerne ved denne lejlighed give udtryk for regeringens og, jeg tror, det danske folks inderlige håb om, at de kræfter og stemninger, der præger udviklingen, må kunne forenes i en fælles indsats, der på demokratisk grundlag kan bære Frankrig over vanskelighederne og betrygge tilværelsen og fremtiden for det franske folk. Der er for os så meget mere grund til at udtale dette håb, som udviklingen i Frankrig på mange måder vil øve sin store indflydelse både på de økonomiske og på de politiske forhold i Europa, ja, vi kan godt sige i hele verden.

I de internationale krisesituationer, der for øjeblikket er under udvikling forskellige steder, skifter billedet så at sige fra dag til dag, og jeg tror ikke, at det vil tjene noget formål at gå i detaljer eller forsøge nogen nærmere vurdering af begivenhederne ud over, hvad jeg har sagt her i dag. Der kan dog næppe være tvivl om, hvis man vil prøve at opsummere den udenrigspolitiske situation, at vi er inde i en urolig og vanskelig periode, hvor der kræves besindighed og sammenhold hos alle, der vil sikre en udvikling i fredelige og rolige baner. Der er ikke megen grund til at tro, at de udenrigspolitiske vanskeligheder, der består, vil blive løst i løbet af kort tid eller uden store anstrengel-

[Stats- og udenrigsministeren.]

ser. Vi kan ikke vente, at i udenrigspolitisk henseende lyse og lykkelige forhold ligger umiddelbart forude. Vi skal nok gennem meget stormvej endnu. Der er efter mit skøn derfor god grund til at opfordre til tålmod og udholdenhed.

Den danske regering vil fortsat — og jeg føler mig overbevist om: med fuld støtte af det høje ting og af det danske folk som helhed — af sine fulde evner, og hvor det er muligt, virke for international afspænding for en varig fred. Det har været vor politik hidtil, og den vil vi fortsat føre på basis af grundpillerne i dansk udenrigspolitik, vort medlemskab af De Forenede Nationer og af NATO.

Forhandlingen om skolelovsforslagene gennoptoges.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 4998).

Else Zeuthen: Ved anden behandling af de foreliggende lovforslag udtalte jeg på det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarps og egne vegne, at vi ikke kunne medvirke til forslagernes gennemførelse, som de da forelå, for det første fordi forholdene omkring hovedskolens øverste boglige klasser ikke var ordnet, så der kunne blive et 5-årigt løb til realksamen, og for det andet fordi vi anså et 5-årigt gymnasium for den eneste tilfredsstillende ordning, efter at man havde frataget gymnasieskolen dens 2 underste klasser; kun det 5-årige gymnasium kan efter vor opfattelse hindre en devaluering af studentereksamen og undervisningen i gymnasiet.

I den anledning vil jeg sige, at vi med tilfredshed hilser de ændringsforslag vedrørende folkeskolens forhold, som tinget lige har vedtaget. Det gælder først og fremmest det nye stk. 6 til § 14, hvorved det kræves, at der tilrettelægges en sammenhængende, fortløbende undervisning med forskellig målsætning for såvel de klasser, der peger mod realksamen, som for de klasser, der peger mod den fortsatte undervisning i hovedskolens 8. og 9. klasse. Jeg ser herved et af de ønsker opfyldt, som jeg fremsatte ved lovforslagets anden behandling.

Det er mig imidlertid uforståeligt, at de samme kredse, der er gået så stærkt ind for betydningen af den sammenhængende børneskole, ikke også har kunnet indse betydningen af et sluttet løb på skolens sidste trin og har kunnet gå med til det 5-årige gymnasium, der ønskes og anbefales af nogle og halvfems procent af alle gymnasielærere og af samtlige rektorer ved gymnasieskolerne. Man har ønsket at støtte sig til den pædagogiske sagkundskab på ét punkt, men ikke på et andet; og det finder jeg meget beklageligt. Jeg forstår ikke den inkonsekvens og må tage afstand fra den, så sandt som den hindrer os i at få den bedst mulige ordning for den undervisning her i landet; der skal forberede til universiteterne og de højere læreanstalter.

Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp og jeg har stemt for de stillede ændringsforslag, da vi anser dem for virkelige forbedringer, men da vi ikke mener, at lovforslagene som helhed giver en tilfredsstillende ordning af skolen, først og fremmest for den højere undervisnings vedkommende, kan vi ikke medvirke til deres gennemførelse. Vi mener imidlertid, at forslagene på andre punkter indeholder noget værdifuldt nyt, f. eks. ordningen af landsbyskolens forhold og reglen om det 8. og 9. skoleår for de ikke boglige klasser. Vi vil derfor ikke stemme imod lovforslagene, men afholde os fra at stemme.

Ladefoged: Det ville være en lykkelig udgang af de mange og lange drøftelser, om den højtærede undervisningsminister kunne have ført sine skolelovsforslag frem i eller til en sådan skikkelse, at de kunne have været vedtaget af et enigt folketing og med tilslutning fra alle interesserede parter, hjemmene såvel som skolens folk. Vi er mange, der beklager, at denne opgave har været for svær for den højtærede minister. Her inde i det høje ting og ude i befolkningen hersker der uenighed om betimeligheden af overhovedet i øjeblikket at gennemføre det atter og atter ændrede forslag. Også i mit parti er meningerne herom delte, og flere af os er så skuffede, at vi ikke med vor stemme ønsker noget medansvar for dette forslag på godt og ondt. Når jeg siger på godt og ondt, er det, fordi vi erkender,

[Ladefægd.]

at det for landsbyskolens vedkommende rummer flere gode reformer, som vi gerne havde stemt for og set ført ud i livet.

Det modsatte er tilfældet, hvor det drejer sig om mellemskolen, realskolen og gymnasiet. På det område nærer vi den dybeste mistillid til lovforslagenes virkninger. Når jeg tillader mig at benytte vi-formen, er det, fordi denne mistillid deles af mine partifæller, de ærede medlemmer hr. Per Federspiel, hr. Gideon og hr. Kryger. Som stillingen er i dag, er vi klar over, at det ikke står i vor magt at standse lovforslaget og det fremtidsperspektiv, det indebærer. Løbet er kørt, som man siger. For mit eget vedkommende vil jeg gerne føje et par bemærkninger til.

Jeg har i 36 år været tilknyttet og efter bedste evne søgt at tjene en gymnasieskole med tilhørende mellem- og realskoleordning. Det har været gode år, fordi det, som man siger, trekantede system i det store og hele fungerer fortræffeligt. Der er sammenhæng i undervisningen fra første til sidste dag. Den nuværende mellemskoleordning, der har bestået siden 1903, har gennem årene fungeret så godt, at vist næppe nogen saglig kritik har kunnet lægge den for had, og eleverne er strømmet til i stedse stigende antal, noget, der dog også må tælle, når man taler om at bevare den, som den er i øjeblikket. Nu skal den skæres over på midten, og det er jeg bange for man vil komme til at fortryde, inden man aner det. Den dygtige elev kan i dag gå direkte ind i 1. g. Den elev, der af en eller anden årsag ikke kan tage dette skridt, kan lægge vejen om ad realklassen og har en ny god chance.

Jeg skal ikke tage tingets tid med mange argumenter; det vil ikke efter det sidste par års drøftelser være let at bringe nye ting frem ved denne lejlighed. Jeg lyttede i aftes med stor interesse til et radioforedrag, som blev holdt af adjunkt frøken Kruchov. Jeg tænker, at mange af det høje tings medlemmer har lyttet og noteret sig et og andet deraf. Man kan være enig eller uenig i adjunktens konklusioner om et 5-årigt gymnasium, men der var noget at hente for enhver, der virkelig interesserer sig for den danske skoles forhold.

For at gøre en lang tale kort: jeg er

kommet til det resultat, at det vil være uforsvarligt at kassere en bæredygtig skoleordning for disse skoleformers vedkommende for at erstatte den med noget, som vil blive mere indviklet, dyrere og efter min bedste overbevisning også ringere.

Vi er som sagt nogle stykker, der ikke ønsker at være fødselshjælpere for den skolelov, der i dag er til tredje behandling. Vi er ikke så forstokkede, at vi i den anledning ønsker den kommende skolelov en dundrende fiasko, tværtimod. For den danske ungdoms skyld må man håbe, at den får en bedre skæbne, end vi i dag tør spå den. Vi kipper med flaget og stemmer imod.

Poul Sørensen: Jeg skal knytte nogle få bemærkninger til den debat, som her finder sted, idet jeg selvfølgelig i et og alt kan henvise til det ærede medlem hr. Hvidbergs udlægning og angivelse af det konservative folkepartis standpunkt.

En af de udtalelser, som har forbløffet mig mest i formiddagens drøftelser, kom fra det radikale partis ordfører, det ærede medlem hr. Helge Larsen, der ikke i alt det, der var sket i udvalget, skimtede en konservativ linje i skolepolitikken. Jeg beklager dybt, at de synspunkter og standpunkter, som det konservative folkeparti har haft og stadig har over for den danske skole, er undgået det ærede medlems opmærksomhed.

Jeg fremsatte den 18. oktober 1956 her i folketinget et forslag til folketingsbeslutning, hvori vi klart, men sammentrængt angav de synspunkter, vi havde med hensyn til den fremtidige skoleordning. Jeg tror, at hvis det ærede medlem vil læse dette forslag igennem, som vi ofte i forhandlingerne i udvalget har henvist til som vort synspunkt over for skolens problemer, vil han se, at det er synspunkter, som ofte har været nævnt i den skoledebat, som nu i nogle år er gået over landet.

Må jeg først sige, at det konservative folkeparti allerede på det tidspunkt klart har angivet, at vi ønsker at rette landsbyskolen op, således som også andre partier gør det. Det standpunkt stod vi på dengang, og det standpunkt har vi fremefter. Vi ønskede at omgærde med omhu den private

[Poul Sørensen.]

skole, som på store felter inden for skolevirksomheden her i landet har løst store opgaver, og vi har været i nøje overensstemmelse med de ønsker, som den private skole har fremsat.

Så er der byens skole. Jeg har tidligere haft lejlighed til fra talerstolen at understrege, at hvis det, man nu er i færd med at gennemføre, og som adskillige gange har været drøftet, bliver til lov, så er det ganske kort sagt byens skole, der må betale gildet. Vort synspunkt med hensyn til byens skole har været, at der skal være 5 grundskoleklasser og en 3-årig hovedskole. Vi har fra det nævnte tidspunkt stået fast ved det obligatoriske 8. skoleår, en mindre klassekvotient og et mindre timetal for lærerne; vi har ønsket en afgangsprøve. Alle disse ting og andre, som vi fremlagde på det tidspunkt, går vi fuldt og helt ind for i dag, og det skal altså angive det konservative skolestandpunkt for byens skole.

Vi ønskede mellem skolen bevaret, og mon ikke der er mange ud over landet også uden for vort partis rækker, som kan slutte sig til dette ønske? Vi ønskede den nuværende realskole bevaret; ved mellem skolen sikrer vi den gymnasieordning, som alle i dag, der har forstand på disse ting og arbejder med dem, så mindeligt har bedt om måtte bevares. Det er det standpunkt, det konservative folkeparti har indtaget fra det tidspunkt, da diskussionen om skolen blev sat i gang.

Jeg tror, det ærede medlem hr. Helge Larsen må give mig ret i — om han er enig eller uenig, drejer det sig ikke om — at det må siges at være et klart skolesynspunkt, der her er fremsat; i hvert tilfælde sidder der jo medlemmer i den gruppe, det ærede medlem tilhører, som har ytret samme ønsker for den danske skole som dem, vi for et par år siden gav udtryk for. Jeg beklager, hvis vort arbejde har været udført således, at vi ikke har lagt alle kræfter i, eller hvis vi på en anden måde havde kunnet forhindre den efter vor mening øde-

læggende skoleordning, som vi nu står over for at skulle gennemføre. Vi har ment, at det standpunkt, vi har forfægtet, har været bedst tjent med den måde, vi har udført vort arbejde på ved stadig og stædigt at fastholde vort synspunkt, og jeg vil gerne føje til, at det konservative folkeparti ikke vil have medansvar og være medgarant for det forlig, man nu er nået frem til.

Det er med bekymring, vi ser på det resultat, der er nået. Den del af børnene, som vi vel alle sammen først og fremmest ville hjælpe, kan stadig forlade den danske skole efter 7 års skolegang og får efter vor mening en meget, meget ringe — nogle vil sige slet ingen — håndsrækning ved det, der her er sket. Det var dog netop den fremtidige danske skoles opgave at bygge denne skolegren således op, at man virkelig tog et skridt i den rigtige retning.

Jeg vil gerne gøre endnu et par bemærkninger til det, der har været sagt. Jeg er nødsaget til at nævne det ærede medlem hr. Hartlings navn, for når man har det skolesynspunkt, som vi har, overskygger hans forsvar både ved anden og ved tredje behandling jo langt det, vi har hørt fra anden side. Det er der i og for sig ikke noget at sige til; i den tid, jeg har haft lejlighed til at følge drøftelserne omkring skolen, har det stået mig ganske klart, at den retning, hvorefter det ærede medlem førte sin politik, ikke har været det konservative folkepartis; vi har måttet sige fra her.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed komme ind på alt det, der er sket omkring forhandlingerne. Jeg skal ej heller bedømme, hvorvidt lærerorganisationerne har gjort det ene eller det andet forkert eller rigtigt; de har vel gjort det efter bedste evne og ud fra den opfattelse, de har haft, men for en udenforstående — jeg understreger udenforstående — som ikke har kendskab til de inderste forhandlinger, der åbenbart har fundet sted, ser det mærkeligt ud med de mange kurver, der fra Danmarks Lærerforenings øverste ledelses side har været fulgt, og det skulle overraske mig, om det

[Poul Sørensen.]

slutresultat, de nu står med og har et sådant ansvar over for, dækker en betragtelig del af lærernes ønsker.

Når jeg før sagde, at der har været usikkerhed i forhandlingerne omkring skolen, kan jeg nævne, at vi, som det ærede medlem hr. Hvidberg lige berørte, i udvalget i det sidste udvalgsmøde har været vidne til en ganske ejendommelig ting, som vel er såre sjælden i det høje tings arbejde. Da vi efter denne, som det udtrykkes fra anden side, meget grundige behandling af disse forslag ved det sidste møde modtog en deputation fra gymnasieskolen, som sagligt og meget indtrængende fremførte sine betænkeligheder og kritik, gjorde det et stærkt indtryk på udvalgets medlemmer, at det ærede medlem hr. Helge Larsen, da gymnasieskolens folk forlod mødet, spurgte, om man nu kunne optage forhandlinger og foretage ændringer således, at man kunne imødekomme gymnasielærernes sekundære krav om at få et 5-årigt gymnasium. Jeg tør nok sige, at når det på det tidspunkt, altså for et par dage siden, lå så usikkert for tilhængerne af det lovforslag, som nu skal endeligt vedtages, har man vist lov til at sige, at fuldstændig belyst ud fra alle synspunkter kan forslaget ikke siges at være.

Det forslag blev jo ikke optaget med venlighed af forligsparterne. Det blev straks slået fast af socialdemokratiets skolepolitiske ordfører, at det ikke nyttede at drøfte det, for, sagde det ærede medlem hr. Horn, spørgsmålet om et 5-årigt gymnasium er der truffet en politisk afgørelse af i foråret 1957. I denne udtalelse er det stærkt og klart, ikke på vor foranledning, men på foranledning af det ærede medlem hr. Helge Larsen, understreget, at denne sag skal føres frem ad ganske smalle baner, og i hvert fald har et 5-årigt gymnasium efter denne udtalelse været uden for rækkevidde siden foråret 1957.

Jeg skal ikke gå ind på den drøftelse, som derefter fandt sted. Vi var overraskede, og jeg erindrer, at det ærede medlem hr. Hartling henholdt sig til kontrakten — om jeg så må sige — og lod meningsudvekslingen på dette område foregå mellem de tre ærede medlemmer; men jeg synes jo nok, det giver et glimt af, hvor sikker man er

i sin overbevisning om, at det, der her gennemføres, er den bedste skoleordning for Danmark. I hvert fald har man jo lov til at tvivle på, at det ærede medlem hr. Helge Larsen har denne opfattelse.

Vi står nu ved vejs ende. Jeg vil slutte mine ord med at rette et spørgsmål til den højtærede undervisningsminister. Mange af mine venner rundt i landet har ment, at der var mulighed for, at dette spørgsmål, der har været så stærkt diskuteret, kunne komme til folkeafstemning. Vi kan jo hurtigt tælle vor egen gruppe og gøre op, at vi ikke når til det tal, som er nødvendigt for at kunne kræve folkeafstemning, heller ikke selv om nogle i andre grupper, hvad vi gør os håb om, vil følge os; men under hensyn til sagens karakter, og da jeg ved, at den højtærede undervisningsminister er en mand, der interesserer sig for problemet folkeafstemning, kunne det vel tænkes, at vi ved hjælp af venner af forslaget kunne få en ordning, således at det kunne blive prøvet ved en folkeafstemning. Jeg spørger derfor, om den højtærede undervisningsminister er villig til at overveje og måske gå ind for, at denne tanke realiseres.

Vi står altså nu ved sidste runde — sagen skal vel afgøres i dag — men denne sidste udvej vil vi gerne have lov til at forsøge ved at spørge undervisningsministeren, om der ikke er en chance for, at denne fremgangsmåde kan bringes i anvendelse, så befolkningen kan få lov til klart at tage stilling til forslaget. Vor opfattelse er den, at der er større kredse her i landet, der er imod denne skoleordning, end det vil komme til udtryk ved den afstemning, som nu skal finde sted i det høje ting.

Skov Jørgensen: Det er vel næppe muligt at læse den fremtidige udformning af folkeskolen ud af det forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen, der er blevet resultatet af udvalgsarbejdet. Forslaget har undervejs fået karakter af et forslag til forsøgslov, og det afgørende for en sådan lovs funktion bliver bl. a. de økonomiske vilkår, som loven kommer til at virke under.

Jeg er tilfreds med, at der lovgives om landsbyskolens eksamensoverbygning, at

[Skov Jørgensen.]

undervisningshæmmede elever får ubetinget ret til særundervisning, at der bliver mulighed for centralisering på et hvilket som helst tidspunkt i et fag, hvor det er nødvendigt, at der gives et klart tilbud om fortsat undervisning for alle folkeskolens elever, og at de kan afslutte med et bevis for udført arbejde. Men jeg havde ønsket og gav udtryk for det ved forslaget første behandling, at vi i enighed havde gennemført disse reformer for landbyskolen, fordi vi vidste, at her slog vore erfaringer til. Vi kunne efter min opfattelse derefter have givet os tid til at få afklaret de mange ubekendte med hensyn til byskolen, forbedrelsen til højere undervisning, læseplaner, koordinering af delt og udelt skole, de ikke bogligt begavede elevers sigte på erhvervslevet og meget andet, som i dag er uafklaret.

Jeg erkender dog, at tidspunktet er kommet, da kræfterne må forenes om at udfylde de rammer, som et flertal her i tinget er enigt om. Jeg vil ikke undlade her ved tredje behandling at sige, at jeg stadig finder, at lovgivningen om byskolen og ændringerne i forberedelsen til gymnasiet er forhastede, og jeg vil give det udtryk ved at undlade at stemme.

Kr. Juul: Jeg har et par bemærkninger at gøre til et enkelt problem i forbindelse med folkeskoleloven. Det vedrører spørgsmålet om adgang for de frit uddannede lærere til folkeskolens embeder. En sådan adgang har jo, for at sige det mildt, vakt lidt betænkelighed i Lærerforeningens hovedstyrelse, og det er naturligvis blevet drøftet på forskellig måde. Ret kraftige udtryk er brugt, så jeg må næsten få det indtryk, at det er Lærerforeningens opfattelse, at hvis vi lukker de mennesker ind i folkeskolen, ryster folkeskolen i sin grundvold.

Så galt tror jeg nu ikke det går. Man har i hvert fald vanskeligt ved i alle de kritiske bemærkninger, der er fremført, at finde en virkelig saglig begrundelse for den modstand, bestemmelsen har mødt. Det har jo i længere tid været sådan, at de lærere, som er uddannet på de frie lærerskoler, er blevet anvendt såvel i folkeskolen og i private realskoler som i andre skoler her i landet, og det har vist sig, at disse lærere var i stand til at gøre et

dygtigt skolearbejde. Der sker nu det ganske simple, at den dispensation, som findes i folkeskoleloven, suppleres med en ordning, der vil muliggøre ansættelse af de pågældende lærere på almindelige vilkår med visse betingelser. Herved vises der en imødekommenhed over for de skolekredse, som ønsker de pågældende lærere ansat, og det burde Lærerforeningens hovedstyrelse have råd til at se på med milde øjne. Det havde været meget mere tiltalende, om Lærerforeningen havde fundet anledning til at byde disse kammerater velkommen til arbejde og samarbejde i stedet for at modtage dem på den måde, som det nu er sket.

Jeg har i den forbindelse et lille hjertesuk at fremføre over for den med fuld føje højtærede undervisningsminister, der har ført sit skoleskib igennem det urolige farvand på en dygtig og myndig måde. Det var min opfattelse, at dette skoleskib ved lovforslagernes anden behandling var bragt i god og sikker havn. Ministeren har imidlertid siden da ført nogle forhandlinger, bl. a. med Lærerforeningens hovedstyrelse. Jeg kender ikke i enkeltheder forløbet af de forhandlinger, der har været ført, men efter at de er afsluttet, har ministeren meddelt udvalget, at det er hans agt at skærpe den prøve, de såkaldte Olleruplærere skal underkaste sig for at kunne blive ansat i folkeskolen, og det har givet det ærede medlem hr. Poul Møllers blad anledning til at konstatere, at Olleruplærerne er ude af sagaen. Så galt er det nu næppe. Jeg ved ikke, om det ærede medlem nærer ønsker om at forsøge på at slå disse lærere ihjel. Det har da egentlig været min opfattelse, at der også inden for det konservative folkeparti fandtes nogen sympati for det, vi her i landet kalder skolefrihed. Men nu vil fremtiden vise, om Olleruplærerne overlever den dødsdom, som det konservative blad har søgt at fælde over dem.

Det hjertesuk, jeg vil udstøde over for den højtærede undervisningsminister, er, at jeg må formode, at bestemmelsen om at skærpe prøven for de såkaldte Olleruplærere er truffet under pres fra Lærerforeningens hovedstyrelse. Jeg beklager det stærkt, men det må man tage til efterretning. Min beklagelse er så meget større,

[Kr. Juul.]

som jeg ikke kan se nogen som helst saglig eller politisk begrundelse for ministeren til at fravige den aftale, som ved anden behandling blev truffet mellem de partier, der hidtil har samarbejdet om skolelovsforslagene. Nu håber jeg naturligvis, at der trods den skærpede prøve, der skal afholdes, alligevel vil blive muligheder for Olleruplærerne. Jeg ønsker blot at konstatere, at der i hvert tilfælde ikke fra politisk side, ikke fra nogen side i udvalget — jeg ved også positivt, at mit parti netop har betonet noget sådant over for undervisningsministeren — har været tvivl om, at folketinget nok på egen hånd turde tage ansvaret for ordningen af dette problem.

Det var blot disse bemærkninger, jeg ønskede at gøre. Det betyder naturligvis ikke, at min stilling til skolelovsforslagene i deres helhed er ændret. Jeg er villig til at overholde de aftaler, vi har truffet, og stemme for lovforslagene ved tredje behandling.

Vagn Bro: Ja, det kan ikke nægtes, at man i visse situationer kommer ud for et vanskeligt valg. Jeg er ikke uenig med de meget kritiske røster, der har lydt om byskolens forskellige formationer, men der er mulighed for, at det kan ændres. Da jeg anser det for et meget stort fremskridt, at landsbybørnene kommer på lige hampel med bybørnene, vil jeg, da jeg ikke personlig er ynder af „stemmer ikke“, stemme ja.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Det er mit indtryk, at vi nu er nået til det tidspunkt, hvor skoledebatten bør slutte også her i tinget, og jeg skal ikke sige meget til afslutning.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen beklagede sig over, at man ikke under skoledrøftelserne her i højere grad havde taget hensyn til de konservatives synspunkter, og det ærede medlem fremhævede det forslag, som det konservative folkeparti opstillede for et par år siden, og sagde, at dette gav udtryk for den konservative opfattelse af den skolepolitik, der burde føres her i landet. Hvad har det ærede medlems og hans partis bidrag

været under disse skoleforhandlinger? At sige nej og sige nej. Kunne det ærede medlem tænke sig, at det forslag, hans parti stillede, og som ikke var udformet i enkeltheder, uden videre skulle tages som udgangspunkt for drøftelser her i tinget? Hvis der var alvor og mening i det ærede medlems standpunkt: at det konservative folkeparti ville være med til at forbedre den nuværende skole, måtte det have vist sig på den måde, at partiet havde taget del i det saglige udvalgsarbejde, hvad det jo ikke har; man har sagt nej. Jeg lagde også mærke til, at det, det ærede medlem ønskede med sine forslag, var at finde et grundlag for at forhindre, at det nye kunne ske. Men hvis det ærede medlem tror, at der kan føres politik på det standpunkt, de konservative har som udgangspunkt: kun at sige nej, tager det ærede medlem fejl.

Jeg kan derfor ikke tillægge det nogen særlig betydning, når de konservative beklager sig over, at der ikke er blevet taget hensyn til de synspunkter, som partiet har fremført, for de har ikke haft noget andet formål med deres standpunkt end at ville standse de fremskridt, som der nu var muligheder for at opnå. I en demokratisk forsamling må fremgangsmåden være den, at man anerkender og respekterer det grundlag for forhandling, som foreligger, og at man under forhandlingen yder sit bidrag til at få det bedst mulige ud af det. Det konservative folkepartis bidrag har været at sige nej. Det var det samme bidrag, det konservative parti ydede i 1937; man sagde nej til 1937-loven, den lov, som man nu står fast på og ikke for nogen pris vil ændre ved eller undvære.

Når det ærede medlem nu spør om, hvordan stillingen er i befolkningen over for disse forslag, kan jeg heller ikke tillægge det stor vægt. Det ærede medlem og hans parti tog fejl i 1937; jeg tror ganske afgjort, at de tager fejl igen, og jeg kan ikke erkende, at der foreligger et rimeligt grundlag for at æske befolkningens synspunkt ved en folkeafstemning, når det drejer sig om lovforslag, der er så gennemdrøftede som disse, og når et meget stort flertal her i tinget er enig om den udformning, der foreligger.

Med hensyn til det 5-årige gymnasium

[Undervisningsministeren.]

som har været drøftet indgående her i dag, har jeg ikke meget at føje til det, der er sagt af de ærede medlemmer hr. Hartling og hr. Helge Larsen. Efter min mening er den diskussion, der nu foregår om det 5-årige gymnasium, i højere grad af formel end af reel karakter. Vi har i dag et 3-årigt gymnasium. Spørgsmålet er, om man skulle indrette sig med et 5-årigt gymnasium, en 5-årig samlet undervisning i gymnasiet. Alle erkender imidlertid, at hvis en sådan undervisning skulle tilrettelægges, måtte alle muligheder holdes åbne for, at børn fra andre skoler kunne komme ind i gymnasiets tre sidste klasser, ligesom tilfældet er nu. Vi har ikke nu en sammenhængende gymnasieundervisning på den måde, at alle, der går i gymnasiet, begynder i første mellem-skoleklasse i gymnasieskolen; vi har en undervisning, som åbner mulighed for, at børn kan komme ind i gymnasiet fra andre skoler, og de gør det i stadig stigende grad. I gennemsnit kommer vel 60 pct. af børnene i gymnasiet fra andre skoler, og alle må erkende, at skal der være realitet i landsbyskolens ligestilling med eksamensskolen, må adgangen til at komme ind i det 3-årige gymnasium ikke gøres vanskeligere, end tilfældet er nu.

Jeg anser det for muligt at have en sammenhængende undervisning for de to realklasser, som gymnasiet får som et led i sit arbejde, men man må naturligvis ligesom nu lægge undervisningen sådan til rette, at der bliver mulighed for indgang i det 3-årige gymnasium udefra. Jeg kan sige, at ved tilrettelægningen af de undervisningsplaner for gymnasiet, som skal udarbejdes, når lovforslagene er gennemført, vil jeg være meget interesseret i, at tilrettelægningen sker på en sådan måde, at undervisningen i gymnasiet bliver en naturlig fortsættelse af undervisningen i gymnasiets realklasser, men uden at der lægges hindringer i vejen for, at børn fra andre skoler kan gå ind i gymnasiet efter anden realklasse. Jeg tror altså, at diskussionen om det 5-årige gymnasium i højere grad er af formel end af reel karakter.

Jeg må måske hertil føje, at den interesse for det 5-årige gymnasium, som der nu gives udtryk for fra konservativ side, er af meget ny dato og i øvrigt heller ikke har fundet udtryk i noget som helst praktisk

forslag. Jeg tror derfor ikke, man skal tillægge denne side af den konservative skolepolitik særlig betydning eller værdi.

Spørgsmålet om tilrettelægning af undervisningsplaner og læseplaner under den nye ordning har været nævnt nogle gange. Jeg har ved de lejligheder, hvor dette spørgsmål har været drøftet, sagt, at jeg ikke anså det for muligt at udarbejde endelige læseplaner eller timeplaner for en skoleordning, hvis ramme man ikke kendte. Derfor har jeg ikke anset det for særlig nødvendigt under sagens behandling at få udarbejdet faste planer, læseplaner eller undervisningsplaner, under en kommende nyordning, og de undervisningsplaner og læseplaner, som jeg på et vist tidspunkt anmodede ministeriets embedsmænd om at forberede, blev da også forberedt med henblik på et lovforslag, der var anderledes opbygget end det i dag foreliggende. I øvrigt er det en misforståelse, hvis man mener, at de pågældende undervisningsplaner, som jeg har anmodet ministeriets embedsmænd om at udarbejde, skulle være udarbejdet efter anmodning fra folketingsudvalget. Der har ikke for mig foreligget en henvendelse fra udvalget om at få disse planer udarbejdet. Jeg har gjort det ud fra min egen interesse for disse spørgsmål — naturligvis interesserer det mig at få undersøgt, på hvilken måde man kan bygge undervisningen op inden for den nyordning, som nu skulle skabes — og det er anledningen til, at jeg anmodede om at få dem udarbejdet.

Det er altså på ministeriets initiativ, de foreligger; det var ministeriet, der bad embedsmændene, undervisningsinspektørerne og statskonsulenten, om at se på disse ting og udarbejde planer, som de skønnede passede ind i den ramme, som nu er ved at blive bygget op. Det er en ganske naturlig ting, at man i et ministerium anmoder sine embedsmænd om at udarbejde og tilrettelægge et sådant sagligt grundlag. Det eneste usædvanlige i denne sag er måske, at disse planer er blevet benyttet over for offentligheden. Det må efter min mening være sådan, at en minister kan forhandle fortroligt med sine embedsmænd om forskellige spørgsmål, og at en minister til brug for interne drøftelser i ministeriet kan stille spørgsmål til sine embedsmænd; det plejer normalt ikke af loyale embedsmænd

[Undervisningsministeren.]

at blive brugt til grundlag i en offentlig diskussion.

Til det ærede medlem hr. Kr. Juul vil jeg kun sige, at der foreligger ingen skærpelse med hensyn til Olleruplærerne ud over, at prøven kommer til at omfatte to fag mere end oprindeligt nævnt af mig. Reglerne for denne prøve fastsættes af ministeren, og jeg havde over for udvalget skitseret, hvad jeg tænkte prøven skulle omfatte.

Det har jeg nu udvidet med to fag, også af den grund, at man så når til, at denne prøve omfatter de samme fag, som er obligatoriske ved den almindelige lærereksamen, og at man derved giver disse lærere ligestilling med andre lærere, giver dem en helt anderledes stærk stilling i arbejdet inden for den offentlige skole, end de ellers ville få. Jeg har aldrig haft indtryk af, at Olleruplærerne egentlig mente, at de kundskabsmæssigt på de rent konkrete områder, det her drejer sig om, ikke skulle stå på højde med, hvad der kræves ved de almindelige seminarier. Jeg tror derfor ikke, man med rette kan sige, at der er tale om en egentlig skærpelse; det er en udvidelse med to fag, som jeg ikke kan se det skulle volde vanskeligheder for Olleruplærerne at klare, og så har de skaffet sig en ligestilling med alle øvrige lærere og en adgang til at undervise i hele den offentlige skole, noget, som jeg synes er af stor værdi for lærerne fra Ollerup. At der skal være censorer ved denne eksamen, har hele tiden været meningen; sådanne prøver kan naturligvis ikke afholdes af statskonsulenten alene.

Jeg skal ikke sige mere om enkeltheder. Jeg synes, at der nu er talt nok om skolen; når en ny lovgivning som denne skal gennemføres, vil der naturligvis altid være en del mennesker, der føler ængstelse og bekymring for, at noget af det, vi står i i skolearbejdet, og som vi glæder os over, skal gå i stykker, eller at noget af det, man sætter pris på, skal gå tabt.

Jeg tror i sandhed, det kan siges, at denne skolereform ikke er nogen omvæltning, det er ikke nogen revolution inden for skolen; det er en udbygning, der giver friere rammer og større og bedre muligheder for undervisningen. Jeg tror, det vil vise sig, at denne

skolelov vil være af betydning for det liv, der skal leves i hverdagen i den danske skole, og jeg udtaler ønsket om, at alle kræfter nu, selv om bølgerne til tider er gået højt i skolediskussionen, vil samles om at få det mest og det bedste mulige ud af undervisningen. Det er til syvende og sidst ikke disse rammer, der er afgørende for, hvad skolen betyder for danske børn; det er livet, der leves i skolen, som er afgørende. Jeg tror, at der med disse love gives bedre rammer og rigere muligheder end under den hidtil gældende lovgivning, og derfor anbefaler jeg, at man stemmer for lovforslaget.

Udvalgets ordfører (Horn): Det ærede medlem hr. Hvidberg stillede mig det direkte spørgsmål, på hvilken baggrund jeg afviste påstanden om, at det var en devaluering, der fandt sted, når der forelå dokumentation fra undervisningsinspektørerne for, at det var en devaluering. Hertil vil jeg gerne sige, at jeg har godt nok læst i bladene for nogle måneder siden, at en enkelt undervisningsinspektør havde opstillet noget sådant. Jeg betvivler ikke, at det er muligt at opstille en plan, som viser, at det er ugørligt, men jeg kender også en række skolefolk, som har påvist over for mig, at det er gørligt.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen gjorde rede for, hvad der var foregået i udvalget, efter at det ærede medlem hr. Helge Larsen personlig havde rejst spørgsmålet om det 5-årige gymnasium, og jeg skulle have sagt, at den sag blev afgjort i foråret 1957. Ja, da førte vi forhandlinger, og vi fra vor side var rede til at gå ind i en forhandling om det 5-årige gymnasium; men da blev det afvist af gymnasielærerne, og de er først nu i den tolvte time kommet igen og har vist interesse for spørgsmålet. Det har vi ikke vidst noget om før, og i det år, der er gået, har vi betragtet dette spørgsmål som ude af verden; vi har ikke tænkt, de ville komme ind på det, og efter de aftaler, der er truffet i de sidste uger, har vi ment at måtte afholde os fra at opstille et sådant forslag.

Til de øvrige bemærkninger af det ærede medlem hr. Poul Sørensen vil jeg sige, at jeg har lige set efter i forhandlingerne om skolelovene i 1937, og jeg kan se, at der

[Horn.]

nu vises nøjagtig den samme reaktion, bitterhed og surhed, som dengang kom til udtryk fra konservativ side imod det daværende lovforslag, den lov, som det ærede parti nu forsvarer med hænder og fødder og ikke vil have at vi skal bevæge os bort fra. Jeg er blevet stærkt beroliget efter at have konstateret, at det er gået godt i de år, der er forløbet, trods konservative advarsler dengang. Jeg tror også, det vil gå godt fremover.

Hvidberg: Det har glædet mig at høre, at det ærede medlem hr. Horn i denne omgang talte på en noget anden måde og i en anden toneart om universiteterne, end han gjorde ved anden behandling. Men jeg begriber ikke, hvorfor det ærede medlem pludselig blander studenterdiskussioner vedrørende undervisningsformen på universitetet ind i denne sag. Han tilføjede ganske vist, at han ikke havde forstand derpå. Men så ved jeg slet ikke, hvorfor dette om studenternes røster skulle siges i dette hus, og at vi ikke kan leve på traditioner, og lignende fraser.

Det forbløffer mig, at den højtærede undervisningsminister, når han nu skal til at rette angreb på de konservative, ikke har andet våben end den sædvanlige kliché: hvad har de konservatives bidrag været? Det har været at sige nej og nej! — det blev gentaget flere gange. Der er ikke noget mærkeligt i, at vi siger nej til en lov, hvis grundlag efter vor opfattelse er galt. Men for øvrigt har vi under udvalgs-møderne af og til, når der har været noget, vi mente vi med god samvittighed kunne gøre, fået forbedret en eller anden bestemmelse. Jeg husker flere sådanne ting, som vi har fået forbedret.

Men det hjælper jo ikke — som det er blevet sagt — at der bliver trukket en tand ud her og dér, når kæben dog er dårlig, og det er den stadig for os. Derfor siger vi nej, og det tillader vi os altså, selv om den højtærede undervisningsminister gør brug af sine klicheer over for os.

Det positivt konstruktive, som vi har ydet fra konservativ side, er foruden det forslag til beslutning, som vi stadig har henvist til, og hvor det hele findes samlet, f. eks. det afsnit af min tale ved anden

behandling, hvori jeg gav et rids over, hvordan jeg mente man kunne skabe en konstruktiv reform af den eksamensfri mellemskole. Det kunne f. eks. være taget op. Forøvrigt har jeg også gjort mig fortjent ved i dag at have fremdraget visse ejendommelige træk i udvalgsbehandlingen.

Den højtærede undervisningsminister talte nu om, at han på eget initiativ havde bedt ministeriets embedsmænd og undervisningsinspektørerne om at udarbejde nogle planer til internt brug, og der har ikke, sagde ministeren, for ham foreligget ønsker fra udvalget om udarbejdelse eller forelæggelse af sådanne planer. Det finder jeg højst mærkværdigt, for allerede i januar, da vi begyndte forhandlingerne om denne sag i udvalget, sagde udvalgsformanden, at han ville spørge i ministeriet efter sådanne planer, og så er det meget mærkeligt, at udarbejdelsen udelukkende skulle være sket på ministerens initiativ. Udvalget har også vist initiativ i denne henseende. Og jeg kan ikke forstå, at et folketingsudvalg ikke hører til den mest interne kreds, når det drejer sig om udarbejdelse af et lovforslag.

Helge Larsen: Det ærede medlem hr. Poul Sørensen stillede det direkte spørgsmål til mig, om det var med fuld overbevisning, at jeg anbefalede at gennemføre de foreliggende lovforslag. Jeg kan svare det ærede medlem, at det er med fuld overbevisning, med god samvittighed og med glæde, at jeg gør det. Jeg kan henvise det ærede medlem til at læse mit indlæg fra i formiddags, hvori jeg dokumenterede, at den nyordning af gymnasiet, der her gennemføres, ikke på nogen måde forringer studentereksamens kvalitet. Jeg føjede til, at jeg gerne havde set et 5-årigt gymnasium gennemført, fordi jeg gerne havde set gymnasielærerne slutte op bag denne lovgivning, sådan som Danmarks Lærerforening har gjort det. Men jeg gjorde også opmærksom på, at forskellen mellem lovforslaget om et 5-årigt gymnasium, som det var stillet af Gymnasielærernes Forening, og det lovforslag, som vi her gennemfører, er mere af formel end af reel karakter. For mig var der derfor ikke nogen vanskelighed ved at acceptere dette 5-årige gymnasium. Der er heller ikke spor i vejen for, at jeg kan acceptere det, der er foreslået her,

[Helge Larsen.]

og være tilfreds med det. Jeg anbefaler det til gennemførelse.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Det må ikke overraske det ærede medlem hr. Helge Larsen, at jeg tillægger så godt som samtlige gymnasielæreres og -rektors mening større værdi end det ærede medlems i denne sag.

Så et par ord til den højtærede undervisningsminister, som forsøger at fremstille det, som om vi kommer med tomme hænder og har indtaget et negativt standpunkt. Jeg vil gerne spørge den højtærede undervisningsminister, om det ikke er gået op for ham, at hovedskolen med obligatorisk 8. skoleår findes der interesse for i lærerkredse i byerne. Hvis det ikke er gået op for den højtærede minister, så spørg blot. Den mellemskole, vi ønsker bevaret, den, vi har nu, står ikke så godt som alle byernes lærere vagt om den? Hvad angår gymnasieordningen, ved vi, at så godt som alle, der beskæftiges i den, anbefaler at bevare det, vi ønsker at bevare. Så er der den private skole. Jeg har ikke opdaget andet, end at også den private skole ganske deler de synspunkter, vi fremlægger her.

Nej, det er ejendommelige love, der her er kogt sammen. Det skal nok vise sig, at de bliver uhyre vanskelige at have med at gøre og efter min mening til stor skade særlig for byens skole, som har måttet betale gildet.

Om befolkningen står bag denne lovgivning eller ej, kan man selvfølgelig ikke vide. Jeg ved dog, at den højtærede undervisningsminister har erfaret, hvordan man ser på sagen i Roskilde, hvor han er opstillet. På et stort skolemøde vendte man sig så godt som enstemmigt mod ministerens skoletanker, og ministeren havde uhyre vanskeligt ved at forsvare dem i den store forsamling. Også resultatet af mange andre møder kender jeg. Derfor synes jeg, det ville være en fair måde at afslutte sagen på, hvis den højtærede minister nu ud fra det liberale syn, han har på andre områder, sagde: når der er den blæst om skolen, når der er den tvivl om, hvorvidt dette er rigtigt, lad os så gå den vej at benytte

folkeafstemningsreglen — den højtærede undervisningsminister har jo været meget aktiv for at få den. Skal vi ikke i folkestyrets navn bruge den for at prøve, om den kan bære eller ej? Min opfattelse er ganske klar: det forslag, ministeren står som garant for, vil blive vist hjem.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg kan ikke dele det ærede medlem hr. Poul Sørensens opfattelse af, hvordan befolkningens stilling er til dette forslag. Jeg har også holdt skolemøder, jeg tror nogle flere end det ærede medlem, skolemøder, hvor man har givet afgjort tilslutning til dette forslag. Jeg har fået mængder af breve og henvendelser, hvori man har givet udelt tilslutning til forslaget. Jeg støtter mig til, at et meget stort flertal her i tinget efter grundig prøvelse gennem år er nået til et resultat, som de her er med til at sige god for. Jeg kan derfor ikke se, at der er anledning til på særlig måde at bringe denne sag ud til befolkningen for at høre dens mening. Jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, hvorledes stillingen er. Jeg må måske endnu en gang sige, at det ærede medlem tog fejl i 1937 med hensyn til bedømmelsen af befolkningens stilling, og jeg føler mig aldeles sikker på, at det ærede medlem tager fejl igen.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Det er med stor sorg, jeg modtager det altså kategoriske nej til folkeafstemningen.

Jeg vil gerne fastslå, at efter min mening er skolespørgsmålet netop et af de spørgsmål, der egner sig til en folkeafstemning. Hele befolkningen lever med i det, og så meget erindrer jeg af de drøftelser, vi førte forud for den nye grundlov, at der da blev lagt stærk vægt på, at vi, når tokammersystemet blev afviklet og vi gik over til etkammersystemet, havde folkeafstemningen som regulator. De kredse, som jeg håbede ville stå stærkest vagt herom, var det radikale parti og dets ledere. Nu er situationen den, at der er tvivl om, hvorledes befolkningen ser på sagen. Skolemødet i Roskilde er et godt eksempel på, hvorledes der reageres. Så synes jeg, den

[Poul Sørensen.]

højtærede minister skulle gå ind for at lægge denne sag ud til folket, lade folket diskutere den og så stemme om den. Hvorfor bange, højtærede undervisningsminister?

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Denne skolelov lægger ikke skolearbejdet landet over i faste, bestemte rammer. Den giver mere rummeligt end den nuværende ordning befolkningen på de enkelte steder ret til selv at ordne sine skoleforhold. Det er frihed inden for skolen, hvad det ærede medlem ikke forstår, men det er den, jeg respekterer. Derfor er der ikke grundlag for at spørge befolkningen, ud over hvad dens repræsentation her siger.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden: I henhold til forretningsordenens § 35, stk. 2, har følgende medlemmer begæret afstemning ved navneopråb over forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen og forslag til lov om gymnasieskoler: Hanne Budtz, Bøgholm, Baagø, Clausen (Olufskjær), Poul Claussen, Fanger, Gottschalck-Hansen, Asger Jensen, Egon Lauritzen, Marie Antoinette von Lowzow, Poul Møller, Ninn-Hansen, Carsten Raft, Niels Ravn, Erna Sørensen, Poul Thomsen, H. C. Toft, Gertie Wandel og Weikop.

Af hensyn til lydforholdene i salen må jeg henstille for det første, at der er absolut ro under navneopråbet, dernæst at navneopråbet foretages højt og tydeligt, og endelig, at der svares højt og tydeligt. Da vi har to navneopråb, vil det tage megen tid, hvis vi bliver nødt til at foretage ny afstemning.

Forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen blev ved det derpå foretagne navneopråb, som nedenstående liste viser, vedtaget med 113 stemmer mod 31; 8 Medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod; 27 medlemmer var fraværende.

Ja:

Alsing Andersen, K. B. Andersen, Niels Andersen, Ragnhild Andersen, Kaj Andersen, Baunsgaard, Bladt, Bomholt, Vagn Brø, Brodthagen, Marius Buhl, Bundvad, Alfred Bøgh, Henry Christensen, Jens Chr. Christensen, N. Chr. Christensen, Chr. Christiansen, Damsgaard, Ditlevsen, Dose, Dupont, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Foged, Aage Fogh, Francke, From, Fuglsang, Gorrsen, Gøting, Andreas Hansen, Boye Hansen, H. C. Hansen, Lysholt Hansen, Ove Hansen, Poul Hansen (Grenå), Poul Hansen (Kalundborg), Poul Hansen (Svendborg), Rasmus Hansen, Hartling, Heick, Heising, Holmberg, Horn, Hougaard, Hans Hækkerup, Per Hækkerup, Erhard Jakobsen, Carl P. Jensen, Lars P. Jensen, Lund Jensen, Søren Jensen, Jensen-Broby, Justesen, Kr. Juul, Jørgen Jørgensen (Lejre), Peter Jørgensen, Kampmann, Hans Knudsen, Thisted Knudsen, Aage Knudsen, Conrad Koføed, Kolbjørn, Krag, Bjner Kristensen, Peter Kristensen (Ålborg), Thorkil Kristensen, Krogh, Aksel Larsen, Helge Larsen, Johs. E. Larsen, M. Larsen (Kolding), Morten Larsen, Peter Larsen, Anker Lau, Waldemar Laursen, Lindberg, Lorentzen, Helge Madsen, Martin, Th. Mikkelsen, Mørk, Harald Nielsen, K. Axel Nielsen, Lynnerup Nielsen, Peter Nielsen, Poul Nilsson, Viola Nørlov, Lars M. Olsen, Axel Ivan Pedersen, Gustav Pedersen, J. M. Pedersen, Oluf Pedersen, Sofie Pedersen, Carl Petersen, Petra Petersen, Johan Poulsen, Paabøl, P. A. Rasmussen, Peter Ravn, Retoft, Edel Saunte, Schrøder, Astrid Skjoldbo, Skytte, Slipsager, Viggo Starcke, Strøm, Sønderup, Axel Sørensen, Chr. Thomsen og Østergaard.

Nej:

Kristen Amby, Hanne Budtz, Bøgholm, Baagø, Clausen (Olufskjær), Poul Claussen, Fanger, Gideon, Gottschalck-Hansen, Hvidberg, Asger Jensen, Jørgen Jørgensen (Ullepup), Ole Bjørn Kraft, Kryger, Ladefoged,

Egon Lauritzen, Marie Antoinette von Lowzow, Poul Møller, Ninn-Hansen, Jacob Pedersen, Carsten Raft, Niels Ravn, Adolph Sørensen, Erna Sørensen, H. K. Sørensen, Poul Sørensen, Thestrup, Poul Thomsen, H. C. Toft, Gertie Wandel og Weikop.

Stemmer ikke:

Anders Andersen, Søren Andersen, Kirsten Gloerfelt-Tarp, Henry Hansen, Henry L. W. Jensen, Alfred Jørgensen, Skov Jørgensen og Lannung.

Fraværende med anmeldt forfald:

Nina Andersen, Gudrun Bjørner, Bertel Dahlggaard, Djurhuus, Niels Eriksen, Victor Gram, Ejnar Hansen, Heilesen, Frode Jakobsen, Kirkegaard, Bodil Koch, Axel Kristensen, Holger Larsen, A. Lyng, Knud Nielsen, Søren Olesen, Hans Rasmussen og Else Zeuthen.

Fraværende:

Per Federspiel, Hjortnæs, Alfred Jensen, Elias Lauf, A. C. Normann, Helga Pedersen, Reedtz-Thott, Hans Schmidt og Øllgaard.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive stillet statsministeren.

Da underskriverne af begæringen om afstemning ved navneopråb har meddelt mig, at de ikke ønsker foretaget navneopråb ved afstemningen over forslag til lov om gymnasieskoler, vil der være at foretage afstemning på normal måde.

Forslag til lov om gymnasieskoler
vedtoges med 110 stemmer mod 31; 9 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive stillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om udvidelse og ombygning af rigshospitalet.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4834).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 146 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive stillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om fordelingen af visse fra udlandet modtagne erstatninger.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4341, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1225).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslaget sattes først til forhandling.

Udvalgets ordfører (K. Axel Nielsen): Efter anden behandling har udvalget på ny i et samråd med den højtærede handelsminister drøftet sammensætningen af det i § 2 omtalte nævn. Herunder opnåedes der enighed om det nu stillede ændringsforslag, der vil betyde, at finansministerens repræsentant i nævnet, som vi reverenter talt havde sat på porten, kommer ind igen, medens justitsministeriets repræsentant skridder ud. Udvalget har den opfattelse, at justitsministeriets interesser kan tilgodeses ved besættelsen af formandsposten.

Jeg skal på hele udvalgets vegne anbefale ændringsforslaget til vedtagelse.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslaget.

Ændringsforslaget

vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.